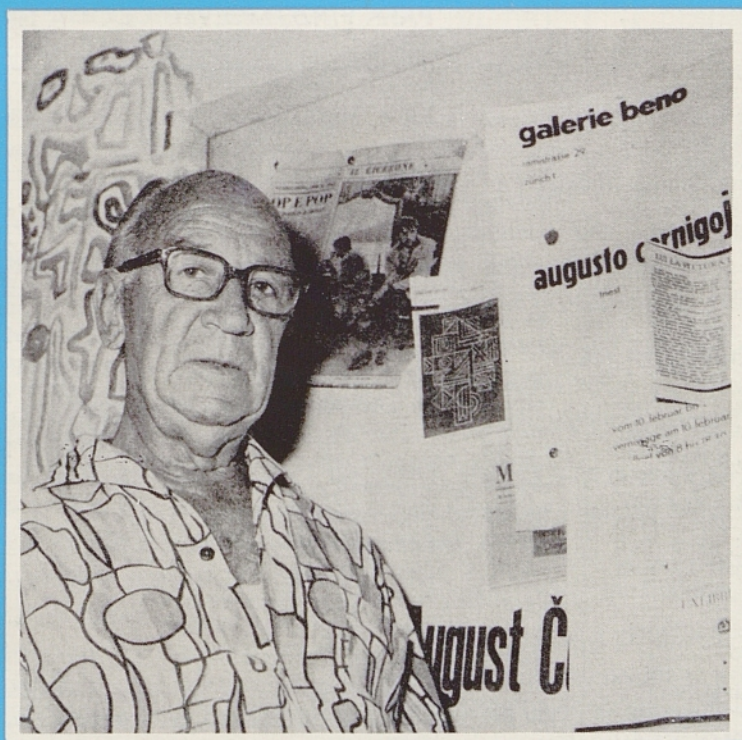

MADKA

1977

K A Z A L O

Silvo Šuligoj: Daj nam vsakdanji kruh svobode . . .	45
Jubilej umetniškega snovanja (A. Černigoj) . . .	46
Tončka Curk: Noč v grajskem stolpu . . .	47
Evald Crevatin: Slovenski zamejski instrumentalni ansambli . . .	49
Vladimir Kos: Le ena pomlad se ne vrne . . .	50
Sklad Dušana Černeta . . .	51
Kondor: Enotni kulturni prostor . . .	51
Trn: Razgovor s prevajalko romana Učenci sonca . . .	52
Irena Žerjal: Pesem, ki jo poje moja znanka . . .	54
Karlo Mučič: Človek uničuje okolje. . .	55
Martin Jevnikar: Slovenski časopisi po svetu (Sij) . . .	56
Staro in novo o naravi in človeku . . .	57
Antena . . .	58
Ivo Jevnikar: Drobci iz manjšinskega sveta . . .	60
Slovenski poldnevnik . . .	61
Jožko Šavli: Tolminska štala . . .	62
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Štefan Tokli) . . .	63
Ocene (gledališče in literatura) . . .	64
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Peter Švagelj, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema)

Vsi pisci in uredniki sodelujejo brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133 Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 - Poduredništvo v Gorici: SKAD Poštni tekoči račun 11/7019 »Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

Spoštovano uredništvo!

Pred nekaj tedni sem bil zraven pri okrogli mizi, ki je bila posvečena problematiki slovenske verske skupnosti na Tržaškem in v mestu, in ki jo je organiziralo Društvo slovenskih izobražencev. Pobuda se mi je zdela potrebna in koristna, saj je položaj slovenskih vernikov v številnih mestnih župnijah povsem nezadovoljiv in v zadnjih letih je tudi opaziti zaskrbljujoče posledice (med drugim smo zvedeli, da v letu dni ni bilo v vseh

za. Ker nas je slovenskih vernikov čedalje manj in smo tarče tako napadov z neke leve in obenem ne moremo računati na pomoč iz uradnih cerkvenih krogov, je pač jasno, da si moramo pomagati sami na noge, da si bomo pravice tudi priborili. Skupnost, ki se sama zavija v vato nima življenja. Zato se sprašujem, ali bo govor, ki smo ga načeli pri okrogli mizi, našel logično nadaljevanje v pristojnih krogih, se pravi v Duhovski zvezi, škofijskem svetu in

DRUŠTVO SLOVENSkih IZOBRAŽENCEV

D R A G A ' 7 7

V SOBOTO, 3. IN NEDELJO, 4. SEPTEMBRA 1977

PARK FINŽGARJEVEGA DOMA NA OPČINAH

mestnih župnijah niti ene slovenske poroke). To je tudi povsem razumljivo, saj je do zadnje vojne — to je bilo tudi povedano na omenjenem posvetu — bilo v Trstu 10 župnij in v sedmih je bila slovenska maša, danes pa jih je že 35, slovenska maša pa je samo v enajstih župnijah. Na okrogli mizi smo slišali več obtožb na račun oblasti in očitkov na lastno negibnost, bili pa so tudi dani številni predlogi, ki jih jaz ne bi znal pravilno oceniti, slišal sem o personalni župniji, pastoralnem središču in še kaj drugega morda, vsekakor zanimivo, toda imel sem vtis, da je razprava bila premalo konkretna in da je tudi na koncu vse izzvenelo v prazno. Zdelo se mi je, da je bilo občutiti premalo dejanske zavzetosti za stvar, kar po mojem tudi pomeni, da se ne zavedamo, kako globoka je kri-

sploh v škofiji? Ali ne bi temu vprašanju tudi vi v Mladiki posvetili več pozornosti?

(Podpisano pismo)

Spoštovano uredništvo!

Včasih smo imeli v šoli učbenik z naslovom »Prvi koraki«. Mislim vsaj, da se je imenoval tako. Iz njega sem se učil prvih slovenskih izrazov, z njegovo pomočjo sem vzljubil slovenski jezik. Nekaj toplega čutim pri srcu, ko se spomnim nanj. Tak čudovit narodni slovenski program v preprosti osnovnošolski knjigi! Morda

(dalje na 3. strani platnic)

SLIKA NA PLATNICI: Jubilant slikar prof. Avgust Černigoj (članek na 46. strani).

Posamezna številka Mladike stane 500 lir. Celoletna naročnina za Italijo 5.000 lir, podporna 10.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 100 ND, podporna 200 ND. Druge države 10 US dolarjev (podporna 30 US dolarjev): nakazati na banko CASSA DI RISPARMIO DI TRIESTE, Agenzia 5, cc 3498/1 — CENTRO CULTURALE CATTOLICO SLOVENO, via Donizetti 3, s pripisom »naročnina Mladika«.

DAJ NAM VSAKDANJI KRUH SVOBODE...

Obletnico osvoboditve smo v Trstu praznovali z ganljivo svečanostjo. Zbrali smo se v Rižarni, nacističnem uničevalnem taborišču, ki nas s svojo pretresljivostjo spominja na pet tisoč žrtev, Slovencev, Italijanov, Hrvatov in Judov...

Skupaj smo se v tem pričevanju znašli ljudje vseh prepričanj, slojev, veroizpovedi in narodnosti.

Objavljamo Oče naš, ki ga je na kraju trpljenja zmolil kaplan pri Svetem Jakobu Silvo Šuligoj.

Oče naš, ki si v nebesih, ki si na zemlji, ki si povsod, ki si v tem svetem kraju trpljenja in mučeništva;

tukaj smo se zbrali v duhu ponižnosti in hvaležnosti do mož in žena, ki so tu trpeli in umirali zato, da bi mi živeli.

Daj nam vsakdanji kruh, ki naj prihaja iz socialne pravičnosti, za katero so tukaj naši bratje hiral, daj nam vsakdanji kruh svobode, za katero so se tukaj naši bratje žrtvovali,

daj nam naš vsakdanji kruh duhovnih dobrot, za katere so tukaj naši bratje trpeli,

daj nam vsakdanji kruh moralnih dobrin, v katere so naši bratje v tem nesrečnem kraju verovali, daj nam vsakdanji kruh človečnosti, ki so jo tukaj naši bratje v nečloveških razmerah izpričali, daj nam vsakdanji kruh bratstva, ki so ga tukaj naši bratje različnih jezikov in veroizpovedi doživljali,

daj nam vsakdanji kruh ljubezni, ko pa so v tem kraju hudobnosti in zlobnosti, zverinstva in zločinstva naše matere in naši očetje, naši sinovi in naše hčere, naši bratje in naše sestre iz ljubezni do nas umirali in umrli,

daj nam vsakdanji kruh hvaležnosti, ko pa so tukaj naši bratje živeli v sužnosti, da mi danes živimo v svobodi.

Oče naš, odpusti nam naše dolge, pa tudi vi bratje mučeniki, odpustite nam našo nezavednost, našo brezbriznost, našo plitvo vsakdanjost,

Oče naš, tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom in smo zbrani tukaj, ko nam srce še krvavi, toda v duhu krščanskega odpuščanja.

Oče naš, ne vpelji nas v skušnjavo, da bi oskrnili ideale in cilje, za katere so naši bratje tukaj umrli.

Oče naš, reši nas hudega, reši nas sovraštva,

Oče naš, po tvoji očetovski dobroti, po zaslugah tukaj umrlih mučenikov, po našem srčnem prizadevanju daj, da človeštvo krene odločno po poti vere, upanja in ljubezni, po poti resnice, pravice in miru,

mučenikom tega s krvjo posvečenega svetišča pa podeli, da kakor so bili Kristusu podobni v trpljenju in smrti, tako naj mu bodo tudi v slavi in vstajenju. Amen.

umetniškega snovanja

Te dni praznuje starosta tržaških slikarjev prof. Avgust Černigoj petdesetletnico umetniškega ustvarjanja. Ob tej priložnosti so v palači Costanzi v Trstu odprli antološko razstavo njegovih del. Umetniku, ki smo ga srečali v razstavnem prostoru, smo zastavili vrsto vprašanj in z njim zapisali tale razgovor.

Mladika: Petdeset let dela. Prof. Černigoj, ko vas gledamo, bi lahko tudi rekli: saj jih tako krasnو nosi, ta svoja leta, da bi se dalo tudi nekaj pogoljufati. Na vsak način, v palači Costanzi smo, v tej lepi mestni galeriji, kjer je razstava, ki prikazuje 50 let vašega dela. Razstava je pod pokroviteljstvom mestne občine, organizacijo pa je prevzel muzej Revoltella. Razstava hoče uvesti gledalca v vaš svet, tako da mu v najbolj smotrni obliki in v najkrajšem času prikaže ves vaš razvoj. Kako ste dosegli, da je razstava tako nazorna?

Černigoj: Kot ste rekli in to je pravilno, to je petdeset let dela. V teh letih se je marsikaj razvilo in na tej razstavi je to razvidno. Rekel bi, da sem začel svojo dobo s postimpresionizmom, boljše bi rekel z ekspresionizmom, dalje sem šel naprej v neoklasicizem in tako dalje. Moja tihožitja, ki jih gledamo tukaj, so že takorekoč postkubistična, medtem ko so pokrajine, recimo, bolj ekspresionističnega značaja, in sicer naša okolica in tako dalje. Cela zbirka risb tukaj za nami se predstavlja kot nekaka privatna akademija. S tem želim pokazati mladim generacijam, da za abstrakcijo, ali za vstop v nepredmetnost, moraš spoznati predmet kot tak slikarsko in tudi v risbi. Poleg tega imamo tu tudi en del grafike, in sicer ne mnogo, ampak toliko, da pokažem razne postopke od litografije do lesoreza, gravure in jedkanice. Rekel bi, da je to celokupni izraz mojih petdeset let dela.

Mladika: Profesor, to ste tako zgoščeno povedali, da skoraj ni kaj dodajati, razen če ne bi šli od slike do slike in s tem bi se pogovor preveč podaljšal. Toda tu je takale šok-stena, ki zahteva odgovor...

Černigoj: Črna stena.

Mladika: Črna stena, znamenita črna stena. Kaj bi o njej povedali. To je tridimenzionalno.

Černigoj: Tridimenzionalno, objektivno nekako. To je nekako zadnja doba mojega ustvarjanja in prikazuje razne objekte. To se pravi od tiskarskih črk do škatel pa vseskozi zanimive plastične postopke. To ni več umetnina na platnu, to je plastična zadeva, tako da obiskovalec lahko potipa, lahko se

celo nekako prepriča, da ni samo umetnost to, kar je slikano na platno, ampak da je v umetnosti nastal nov svet, ker je taktilnost, kot temu pravimo mi slikarji, to se pravi otipljivost, pomembna.

Mladika: Tale pogovor seveda ni strogo strokoven, marveč je bolj posvečen občutku ob takile antološki razstavi za petdesetletnico. Prof. Černigoj, tule imate na nekaj sto kvadratnih metrih možnost, da pogledate v svojo preteklost skozi pet desetletij, skozi razne stile, skozi razne pristope k umetnosti, k resnici, k lepoti. Kje je Černigoj najbolj pravi od vseh teh dob in stilov? Vprašanje je sicer že tako, da si predstavljamo, da boste rekli, da je vsak sicer...

Černigoj: Ja, recimo, težko vprašanje je to. Pri soten sem povsod dejansko, ne. Ali na črni steni tukaj sem najbolj prisoten v sodobnem smislu.

Mladika: Prof. Černigoj, ko gledamo te-le vaše slike, ki so sad petdesetletnega snovanja, nam prihaja želja, da bi rekli: tole je vaša sreča. Kaj pravi-te vi k temu?

Černigoj: Bolj kot sreča, bi rekel, to je muka, to je — ne maram biti romantik — doživetje, včasih veselo, včasih kruto. To je pač izraz dobe, v kateri je umetnik ustvarjal.

Mladika: Še pogled naprej. Ob teje lepi razstavi se poraja avtomatično vprašanje: bo ta razstava romala še kam, ali pa bo pregled čez vašo petdesetletno dejavnost podan v kaki drugačni obliki?

Černigoj: Kot sem slišal od gospoda Regenta, naj bi to pokazali še kje v Furlaniji ali Venetu. V načrtu pa je velika razstava v Idriji, ki pa ne bi imela nič skupnega s tem, kar vidimo tukaj. Bila naj bi izraz dobe, ko sem živel v Ljubljani v letih 1925 in 1926. To želijo videti ljubljanski kulturni krogi, ker je ta doba zelo merodajna za mojo kasnejšo umetnost. To se pravi, Ljubljana želi videti, kaj je bil konstruktivizem, kako je zrastel, kako so nastale te avantgardne sile.

Mladika: In kdaj je to predvideno?

Černigoj: Verjetno bo to maja ali junija. To so tridimenzionalni objekti, ki jih imajo v skrbi ljubljanski arhitekti in jih je treba še zgraditi.

Mladika: V pričakovanju teh novih razstav, prof. Černigoj, vam želimo, da bi vse to doživeli v najlepšem vzdušju.

Černigoj: Jaz pa bi rekel sledeče: Tržačani naj bodo ponosni, da sem tu domačin in da garam in delam tudi zanje.

Noč v grajskem stolpu

(TRETJA NAGRADA NA NATEČAJU MLADIKE)

Marsikateri človek ima čuden strah pred številko trinajst. Meni osebno pomeni to število toliko kakor vsako drugo, vendar sem prav na trinajstega avgusta doživela nekaj izrednega...

Tisto poletje sem preživela v bližini Kopra na precej strmeh pobočju griča Žušterne, ki je bil takrat le redko naseljen s hišami kmetov in vilami tržaške gospode. Vila, v kateri smo stanovali, je imela prekrasen razgled na morje, koprski zaliv in kopno za njim, kjer so posejane majhne istrske vasi.

S priletno gospo sva hodili na kopanje v prosti kopališče vzdolž obale, ki se je raztezalo od Semele do Izole. Ko sva prišli po strmeh klancu dol do ceste sva jo prečkali, se povzpeli na nekoliko višje ležečo stezo ob železniškem tiru že davno opuščene istrske železnice, ki se je imenovala zaradi majhne lokomotive in njej primernih vagonov »trenino« ali »mačinin«, kakor so jo imenovali domačini. Onkraj zarjavelih tračnic pa je posamezne kopalce vabilo več ali manj globoko čisto morje.

Ves teden sva z gospo samevali doma ali na obali, sobotni dan pa je bil poln pričakovanj, saj je s prvim popoldanskim parnikom prispel gospodar na nedeljski oddih in prinesel novice iz Trsta.

Sobota. Precej časa je že minilo, odkar je siredna naznanila prihod parnika v Koper. Kakor vedno, sva pol ure za pristankom parnika zagledali gospodarja, ki naju je — kljub polurni hoji po prašni cesti in strmeh klancu — vesel in zadovoljen pozdravil, se nekoliko oddahnil, nato pa povedal novico.

»Amelija, povabljeni smo na grad v Marezige, in sicer za dva dni.«

»Kdaj?« je vprašala gospa in se vidno razveselila.

»Danes. Ko vročina nekoliko poneha, pridejo z vozom po nas.«

»Torej bomo jutri in v ponedeljek pri baronici v gosteh?«

»Seveda. Saj sem dejal, da smo povabljeni za dva dni.«

»To pa to! Vendar bo nekaj spremembe ta teden.«

»Si zadovoljna?«

»Pa še kako! Pridejo tudi drugi gostje?«

»Pridejo. Povabljeni so vsi sorodniki, bližnji in daljni. K tem zadnjim spada tudi midva.«

»Pa kakšno slavlje praznuje baronica, da je povabila vse sorodstvo?«

»Svoj šestdeseti rojstni dan. Praznovati ga želi v krogu svojih sinov, hčera, snah, zetov in tako naprej.«

Gospa se je zamislila. Tudi ona se je bližala šestim križem. Ta molk sem izrabila in plaho vprašala:

»Ker pojdeti za dva dni v Marezige, bi smela jaz danes zvečer v Trst?«

»Ne, ne!« se je oglasil odvetnik. »Baronica je naročila, naj pridemo vsi trije. Kar pohitite z delom; ob pol šestih moramo biti doli ob cesti, da nas voznik ne bo čakal.«

Žalostno sem se ozrla proti koprskemu pomolu, ker bo pozni popoldanski parnik odplul v Trst brez mene. Ob določenem času smo zapustili Žušterno ter se na lahkem vozičku odpeljali proti Marezigom. Ko smo v Semele zapustili obalo, je konj še nekaj časa peketal po glavni cesti, potem pa je kar sam zavil na poljsko pot, ki se je začela vzpenjati. Počasi in previdno je stopal po — od nevihte — razdrapanem kolovozu v senci akacij, rešelike, leskovja, gabrovine in hrastičja ob poti. Pod vrhom se je pred nami odprla velika planota z oljčnimi nasadi, vinogradi, njivami in travniki; med vsem tem so se belile stene hiš in gospodarskih poslopij, saj je to veliko posestvo obdelovalo sedem kolonov. Na lepi ravnini je stala enonadstropna graščina s stolpom ob strani. Konj je zavil skozi odprta vrata na obzidano prostorno dvorišče in se ustavil. Voznik je skočil z voza, vrغل vajeti konju čez pleča ter nam pomagal na tla; nato je zapeljal voz na svoje mesto, izpregel in odvedel konja v hlev.

Po prijaznem sprejemu sem se ponudila gospe baronici, da bi rada pomagala pri delu in prosila, na koga naj se obrnem po navodila.

»Danes nič«, je prijazno odvrnila. »Če želite, si pred večerjo lahko ogledate sobane v pritličju, saj ste prvikrat pri nas.«

Zahvalila sem se in takoj šla na ogled. Sobane so bile bogato opremljene v starinskem slogu. Po stenah so visele oljnate slike pokrajin in portretov. Ti slednji so pritegnili mojo pozornost in sem največ časa postajala ob njih ter jih ogledovala od vseh strani. Mislím, da so to bili davni gospodarji graščine, ki so — v naravni velikosti — kakor živi z očmi spremljali moje ogledovanje. V hipu je med njimi in mano nastala nekaka psihična zveza ali dialog. Spraševala sem jih, kakšno je bilo njih življenje v teh razkošnih sobanah. So imeli čut pravičnosti do

svojih podložnih, ali so bili samo sebični izkoriščevalci brezpravnih delavcev?... Njih oči so strmele vame... Ali so me kaj prosile? Morda so hotele izraziti porazno resnico, ki je z njih oči nisem mogla razbrati? So me morda blagrovale, ker nimam bogastva, ki ima toliko vab in pasti, nastavljenih po vseh mogočih krajih, da se zapletajo in pogrezajo vanje, kar je skromnemu človeku prihranjeno? Zapuščala sem sobano za sobano..., oči portretov so bile uprte vame in me spremljale do izhoda...

Po večerji je nastal problem, kam pojdem spat. V prvem nadstropju je bilo enajst spalnic; za to priložnost so tudi spalnico kuharice in sobarice določili gostom, onidve pa pojmeta spat k najbližjemu kolonu. Prosila sem, da bi smela z njima, kar pa baronica ni dovolila. Dobil je namreč sporočilo, da so nekateri povabljeni zadržani. Ker sta služabnici že odšli, me je sama pospremila v stolp, odprla vrata dveh sob in dejala:

»Trije povabljeni ne morejo priti, zato sta ti dve sobi prazni. Izberite! Ali sobico z eno posteljo, ali tole z dvema.«

Izbrala sem manjšo. Voščili sva si lahko noč, nakar je ona odšla po polžastih stopnicah navzdol, jaz pa sem stopila v sobico in najprej vse skrbno pregledala: pod posteljo nič, omara prazna, prav tako nočna omarica; pod mizo nič, v kotu stajalo z umivalnikom, vrčem vode in brisačo. Zaklenila sem vrata, se razpravila in pogledala na zapestno uro. Pol enajstih. Legla sem in ugasnila luč. V sobi je nastala popolna tema, ker je okno imelo železna polkna... Kmalu sem trdno zaspala...

Nenadoma se zbudim. Podzavestno sem začutila, da je nekdo položil roki ob stran mojih ramen, kot jih položi mati, preden se oddalji od otroka, ki ga je spravila spat. V polsnu sem slišala, da mi nekdo — sklonjen k mojemu obrazu — nekaj pripoveduje... »Kdo je?« sem popolnoma budna zavpila in planila kvišku. V sobi je šelestel papir... Prižgala sem luč in se ozrla proti vratom. Bila so zaklenjena. Vstala sem in iskala papir, ki sem ga ob mojem večernem pregledu prezrla. Nikjer ni bilo niti koščka. Pogledala sem na uro. Pol dvanajstih. Spala sem eno uro. Tedaj me je prešinilo kakor blisk: pol dvanajstih!? Ura strahov... V hipu so zaživele v mojem spominu vse zgodbe o strahovih, ki sem jih kdaj brala... Živo, kakor na filmskem traku — usmerjenem na belo platno — so se odvijale pred očmi mojega spomina skrivnostne dogodivščine, polne groze in strahu, ki jih je baje doživela mladenka v palači Spada v Benetkah... Strah me je bilo, toda nisem si upala odpreti vrat, kaj šele, da bi šla po polžastih stopnicah v prvo nadstropje..., in h komu naj bi se zatekla opolnoči?

Legla sem in pustila luč prižgano. Skušala sem se pomiriti z molitvijo, da bi zaspala, a mi ni uspelo. Tedaj mi je prišlo na misel, da oseba oziroma duh, ki se je sklonil k meni, po-

trebuje moje molitve. Vzela sem v roke rožni venec in pričela moliti trdno prepričana, da mi bo kmalu med molitvijo zdrknil iz rok, pa ni bilo tako. Jagode na rožnem vencu so drsele skozi moje prste vse dotlej, ko je skozi špranjo železnega polkna zasijal prvi dnevni svit. Vstala sem, se opravila in odprla okno. Na vzhodu je žarela zarja nedeljskega jutra...

Bosa sem tiho stopala po polževih stopnicah in še tiše šla mimo spalnic, da ne bi zbudila spečih. V pritličju sem se obula, odklenila grajska vrata in jih za sabo spet zaklenila ter dala ključ na dogovorjeno mesto. Zvečer sem namreč povedala, da pojdem v Koper k prvi maši.

Kljub dnevni svetlobi in rahlemu čivkanju ptičev, ki so se prebujali, sem bila še vedno pod vtisom nočnega dogodka. Šele, ko sem se približala glavni cesti in so do mojih ušes prihajali človeški glasovi, se je strah razblinil v nič. Bili so to glasovi žensk, ki so ponavljale samo dve — meni neznani besedi. Pospešila sem korak in kmalu prišla do ceste, kjer se mi je nudil nenavaden prizor: Ob dolgi vrsti osličev, natovorjenih z vrči mleka, vrečami zelenjave in košarami sadja so stopale — zgarane istrske žene, ki so z besedama »Eri muš« priganjale tovarna živinčeta, da so hitreje stopala. Bale so se namreč, da bi zgodnji jutranji parnik odplul v Trst brez njih.

Pridružila sem se tej čudni procesiji ter šla za njimi prav do pomola. Tam so raztovorile osliče in jih izročile hlevarju, ki jih je imel v oskrbi do njih vrnitve. Same pa so si natovorile vreče in košare, vzele v roke vrče z mlekom ter se vkrcale na parnik, ki se je kmalu zasukal od pomola, se obrnil in odplul proti Trstu.

»Hvala, istrske žene!« sem dahnila za njimi. »Vaš "Eri muš" je bil danes zame kakor odrešilna pesem.«

Obrnila sem se in odšla proti stolnici, kamor sem prišla mnogo prezgodaj, saj je bila ura šele nekaj minut čez pet.

Slikar prof. Avgust Černigoj na delu

Slovenski zamejski instrumentalni ansambli

Prepričan sem, da malokdo ve za trenutno stanje naših instrumentalnih ansamblov, ker je tudi res, da je to težko ugotoviti. Gotovo pa je vsakdo bil vsaj enkrat na kaki »šagri« ali prireditvi in se tam zabaval ob zvokih kakega ansambla. Rad bi zato o teh kaj več povedal. Takoj dodam, da nisem noben izvedenec, pa tudi vseh ansamblov ne poznam prav dobro, zato se vnaprej oproščam za morebitne napake.

V zadnjih letih je v zamejstvu nastal »bum« ansamblov. Razlog za to je predvsem organiziranje »šager« po številnih naših vaseh. To pa pomeni širjenje slovenskega jezika in tudi spodbudo vaščanom, da vsi skupaj sodelujejo pri organizaciji takega praznika.

Prav zaradi teh poletnih prireditev večina ansamblov deluje in nastopa največ v tem kratkem obdobju ali pa v dneh, kot so novo leto, pust ipd. Zaradi tega je njihova priprava večkrat zelo površna in bi jo zato imenoval »šagrsko«. Poleg tega naši ansambli vključujejo v program vedno več modernih pesmi (italijanskih ali ne), zato da zadovoljijo mladino in italijansko publiko. Malo je ansamblov, ki se posvetijo predvsem narodno zabavni glasbi. To je seveda težje izvajati od moderne, ker zahteva točnost, jasnost, lahkotnost, dinamiko, tehniko in ogromno vaj.

Vsako leto je v Števerjanu festival narodno zabavne glasbe, na katerem nastopajo tako zamejski kakor matični ansambli. Letos pa je bila tudi v Kulturnem domu v Trstu revija ansamblov »Revans '77«, na kateri je sodelovalo pet tržaških ansamblov s precej dobrim uspehom.

Pregled ansamblov, ki delujejo v zamejstvu:

Tržaški narodni ansambel je med tistimi, ki ne igrajo za ples in je izdal lastno kaseto in ploščo. Sestavljajo ga trio (harmonika, kitara in bas) in dve odlični pevki. Večkrat ga slišimo po radiu, videli pa smo ga že tudi po televiziji. Nastopa na raznih prireditvah z lastnimi in ljudskimi pesmimi.

Beneški fantje. Ta ansambel je podoben prejšnjemu. Sestavlja ga trio in pevski moški duo. Kot samo ime pove, je ansambel doma v Benečiji. Izdal je več lastnih plošč in kaset, prav pred kratkim pa dvojno ploščo s starimi in novimi pesmimi. Bil je tudi na televizijskih ekranih in večkrat ga slišimo po radiu.

Lovers je sovodenjski ansambel. Ne poznam ga prav dobro. Igra predvsem na »šagrah« in plesih. Precej dobro se znajde v moderni glasbi.

Supergroup je zelo znan ansambel in spada med najbolj kvotirane pri nas. Nastopa po »šagrah« in plesih tudi po Istri, kjer žanje velike uspehe. Zelo dobro igra moderne pesmi, medtem ko slovenske bolj slabo in površno (»šagrsko«). Pri slovenskih pesmih ima kvintetno postavo s trobento in klarine-

Ansambel TAIMS

tom. Prav klarinetist je med najboljšimi v tej postavi.

Ansambel *Pomlad* nastopa predvsem po vaseh na plesih in »šagrah«. Ima kvintetno postavo. Igra zelo dobro slovenske viže in tudi moderne pesmi. Zaradi tega bi ga uvrstil med najboljše zamejske ansamble. Pred kratkim pa je zašel v škripce, ker je moral klarinetist na odsluženje vojaškega roka.

Explorer '74 je mlajši ansambel, ki nastopa tako na plesih kakor na lastnih koncertih. Igra precej zadovoljivo tako slovenske kot moderne pesmi. Pri slovenskih pesmih igra trio in skoraj vsi pojejo. Opaziti je, da se še ni odločil, kateri zvrsti naj bi se posvetil. Ni še igral na nobeni »šagri«, zato je mnogim še neznan. Igral je že v Gorici na štefanovanju in sodeloval na letošnji reviji »Revans '77«. Že večkrat je menjal postavo, sedanja pa mislim, da je najboljša.

Lojze Furlan je znan ansambel Slakovega značaja. Sestavlja ga glasbeni trio in pevka moška skupina. Igra samo slovenske viže, predvsem na »šagrah« in plesih, in po mojem mnenju preveč neubrano. Sodeloval je na festivalu v Števerjanu, a brez večjega uspeha.

Ansambel *Iga Radoviča* ima tudi Slakovo postavo. Je zelo simpatičen in zato tudi zelo priljubljen pri publiku. V ansambel je vključil tudi električno violino, s katero odlično izvaja tange. Ima zelo ubrano pevsko skupino, sam Igo pa je odličen harmonikaš. Ansambel nastopa po »šagrah« in plesih, redkokdaj tudi na koncertih, v svoji narodni noši, ki gledalca kar prevzame. Zelo poznan je v Benečiji, kjer za njim kar norijo. Nastopil je tudi na Koroškem in v Sloveniji. Sodeloval je večkrat na števerjanskem festivalu, kjer je dvakrat odnesel nagrado publike. Večkrat ga lahko slišimo po radiu. Nastopil je tudi na reviji »Revans '77«.

Lords je znan ansambel, ki nastopa na Tržaškem in Goriškem na »šagrah« in plesih. Igra predvsem zmerno lahko glasbo in tange. Sestavljen je iz starejših članov.

Praprot je mlad ansambel. Ima kvintetno postavo z dobro ritmično sekcijo in slabšo pihalno. Nastopa predvsem na »šagrah« in plesih in spada med manj kvotirane ansamble. Izvaja slovensko in moderno glasbo. Sodeloval je na reviji »Revans '77«.

Ansambel *Mejaši* je doma iz Gorice. Nastopa pri nas in v Sloveniji. Nam je manj znan. Uvrstil bi ga med najboljše izvajalce narodno zabavne glasbe pri nas. Sodeloval je že večkrat na števerjanskem festivalu in vedno odnesel visoke nagrade. Registriral je tudi lastno kaseto. Nastopa na »šagrah«, plesih in redkokdaj tudi na koncertih. Igra v kvintetni postavi.

Kras spada tudi med manj kvotirane ansamble. Ima kvintetno postavo s pevcem in pevko. Igra več vrst glasbe, nobene pa prav dobro. Nastopa predvsem na »šagrah«.

Veseli števerjanski fantje so že večkrat nastopili na števerjanskem festivalu brez večjega uspeha. Imajo Slakovo postavo s pevcema. Nastopajo na raznih prireditvah in »šagrah«.

Ansambel *Lojzeta Hledeta* je tudi iz Števerjana. Sestavljen je iz tria in moške pevske skupine. Igra

vah. Že več let sodelujejo tudi na festivalu v Števerjanu, toda še brez večjih uspehov.

Ansambel *Taims* je med najbolj znanimi na Tržaškem. Prihaja z Opčin in nastopa predvsem na koncertih po vaseh. Že večkrat je igral v Kulturnem domu v Trstu in tudi na letošnjem »Revans '77«, kjer je brez dvoma pokazal najboljšo izurjenost in pripravo. Vsa leta je sodeloval na festivalu v Števerjanu, kjer je večkrat odnesel nagrado ali priznanje. Igra v kvintetni postavi z odličnima pevcema. Zelo dobro izvaja Avsenikove in Burnikove najtežje viže. Redkokdaj nastopa tudi na »šagrah« in plesih. Igral je že večkrat v Gorici, Ukvah in Krminu. Deluje že dobrih sedem let in ima za seboj okrog 80 nastopov. Ansambel se je v zadnjih časih posvetil predvsem narodno zabavni glasbi, kar je tudi opaziti pri izvajanju. Večkrat ga slišimo po radiu »Trst A«.

To naj bi bil pregled ansamblov. Upam, da ni bil prepedanten ali zgrešen. Zaključil bi z upanjem, da se bo v bodoče kvaliteta naših ansamblov povečala in da se bo povečalo njihovo sodelovanje na raznih revijah in festivalih v naši deželi.

VLADIMIR KOS

Le ena pomlad se ne vrne

*Gruda se trga
iz divjih objemov hladu
in išče med sončnimi žarki
še večje priznanje.*

*Hlad jo začenja umeti,
po svoje,
hladno,
a večje spoznanje je zmeraj vrnitev pomladi.*

*Vrbe se sklanjajo h grudi
s šepeti vetrov.
Oblaki z meglami
pred svodom drže za rokó se.*

*Divje gosi izkrcavajo mlade
pred trst,
ko češnjine veje napeto strmé
proti morju.*

*Tiho od tam,
kjer živijo prastare goré,
z veliko kamnito svetilko
se noč zdaj pomika.*

*K ljubemu v vrtu prihaja
pod senco oliv.
Kako je brez Njega pustó
tja do rek zgodovine.*

Ansambel EXPLORER '74

na raznih prireditvah. Sestavljajo ga starejši člani, ki so glavni organizatorji festivala v Števerjanu.

Ansambel *Galebi* je med navedenimi sestavljen iz najmlajših članov. So z Opčin, kjer jih vodi Franc Pohajač. Igrajo predvsem na koncertih in priredit-

Sklad Dušana Černeta

V veliki dvorani Slovenske prosvete v Trstu je bila 28. marca druga podelitev iz Sklada Dušana Černeta. Letošnja nagrajenka je revija ZALIV.

Sklad je bil ustanovljen v spomin na slovenskega javnega delavca Dušana Černeta, ki je umrl 29.3.1975 in zapustil v zavesti širše javnosti lik promotrnega demokrata in globoko zavednega Slovenca. Iz Sklada, ki so ga širokogrudno podprli pokojnikovi svojci, prijatelji in znanci, se po statutu vsako leto podeljuje priznanje posamezniku ali ustanovi, ki se odlikuje v prizadevanjih za vrednote in ideale, kot so bili dragi rajnemu Černetu.

Sklep, da prejme letošnja nagrada tržaška revija ZALIV, je bil sprejet soglasno. Iz daljše utemeljitve povzemamo, da ima revija dragocene zasluge za krepitev slovenske zavesti, posebej pa še za iskanje in pribijanje resnic po načelih najdoslednejšega pluralizma. To je svobodna in pogumna publikacija, ki poleg drugega tudi edinstveno povezuje razne evropske manjšine.

Nagrado iz Sklada je na slavnostnem večeru prevzel odgovorni urednik Milan Lipovec, ki je v kratkem samozavestnem nagovoru poudaril pomen in cilje ZALIVA. Podobne koncepte je nato obšir-

neje razvil pisatelj Boris Pahor, glavni urednik in ustanovitelj revije. Sledilo je branje nekaterih posebnih značilnih odlomkov iz raznih števil ZALIVA, družabno srečanje pa je zaključilo ta večer, ki je izzvenel kot praznik svobodnega duha in odgovorne skrbi za slovenstvo.

Urednik Zaliva, Lipovec, se zahvaljuje za nagrado iz Sklada

pod črto - pod črto

ENOTNI KULTURNI PROSTOR

O enotnem slovenskem kulturnem prostoru danes nihče več ne piše in ne govori. Prišli smo celo tako daleč, da občina, ki ima še kolikor toliko slovensko upravo, konkretno dolinska, se pobrati s slovensko občino Kočevje, a ne najde možnosti, da bi na izlet v pobrateno Kočevje povabila predstavnike SSK. Ali je to v smislu enotnega slovenskega prostora ali prej v smislu kake ideološke ožine?

V isti občini pridiga predstavnik krovne »slovenske« organizacije, da so mešani zakoni za nas Slovence »rešitev«. Je morda mislil na mešane zakone med Slovenci iz republike Slovenije in Slovenci v Italiji?

V smislu enotnega kulturnega prostora se SSG v Trstu požvižga na pritožbe in pripombe večine slovenskih gledalcev v Italiji.

V smislu istega enotnega prostorskega koncepta založba Lipa v Kopru že več kot eno leto odlaša z izidom Rebulove leposlovne knjige.

V smislu slovenskega enotnega kulturnega prostora je Primorski dnevnik še vedno samo glasilo SKGZ in ne glasilo Slovencev v Italiji.

V smislu slovenskega enotnega prostora so v Sloveniji lani odtegnili iz prometa 9. številko Mladike, ki je zato slovenski naročniki v Jugoslaviji po pošti niso prejeli.

V smislu slovenskega enotnega prostora se predavatelji iz matične domovine že nekaj let uradno niso oglašili na tribuni Drage.

Je v smislu slovenskega enotnega kulturnega prostora, da pride slovenskim šolnikom na obvezni seminar predavati vidni politični delavec Beno Zupančič, ki nadomesti že napovedanega Cirila Kosmača in nas uči, kako so v Sloveniji že obračunali s pluralizmom in kako ga bomo odpravili na zahodu?

Po vsem tem se lahko samo še vprašamo: Slovenski enotni kulturni prostor — kaj je to? Je bil samo pretveza za ideološko nivelacijo vseh Slovencev? Je bil mišljen kot narodni, kulturni prostor ali kot poenoteni ideološki prostor?

★

Na članek v prejšnji številki Mladike se je oglasil Igor Tuta v Napreju, občasnem glasilu italijanske socialistične stranke. Tuta trdi, da je »sprehajanje iz stranke v stranko« znak pluralizma in demokracije, nasprotno pa znak totalitarizma. Če je tako, dragi Tuta, pa prijetno sprehajanje, da bo pluralizma čim več!

KONDOR

Razgovor s prevajalko romana Učenci sonca

Zadnjič se je radovedni in radoznali mladikovski Trn zapiknil v skladatelja profesorja Pavleta Merkušja, ob praznovanju njegove opere Kačji pastir v gledališču Verdi. Danes pa bo izstrelil svoj pikljal na opensko planoto. Za spremembo bo tokrat njegova žrtev ženska, kulturna delavka, prof. Zora Tavčar. Poleg dela na šoli in na radiu si je privoščila svojevrsten luksuz, da je prevedla v naš jezik tako zahtevnega avtorja, kakršen je italijanski pisatelj Marotta. Knjiga — Učenci sonca — je izšla pred kratkim pri Mladinski knjigi v Ljubljani v sklopu del iz svetovnega humorja. A Trn se ni hotel zapikniti najprej v prevajalko.

VPRAŠANJE: *Prej kot prevajalka nas zanima kulturnica. In še prej kot kulturnica nas zanima profesorica. In še prej kot profesorica nas zanima človek. Povejte torej kaj o sebi.*

Prof. Z. TAVČAR: Bi moškega, ki dela isto kot jaz, vprašali takole? Kako da vas moški kulturnik ne zanima predvsem kot »človek«, ženska pa vas zanima predvsem kot ženska? Kako bi šele vzrojila feministka! A) o sebi nimam najmanjšega namena pripovedovati, z mojim prevodom to nima nobene zveze, ki bi morala zanimati vas! B) kot profesorica zanimam samo dijake, njih bo sodba! C) kot ženska, ki nekaj dela v kulturi (poudarek je na besedi ženska) pa bom, po dosedanji tržaški praksi sodeč, doživela prvi in zadnji obračun dela — ko me bo vzela Matilda (tako na Štajerskem šaljivo imenujejo koščeno ženo s koso na rami). Prej pa upam še kaj narediti, saj sem, vsaj upam, šele nekje »na sredi našega življenja póti«.

VPRAŠANJE: *Rojeni ste bili v Loki. Pa ne, da je to tista »Loka per Radečah«, kjer je bil nekaj let za župnika Primož Trubar?*

Prof. TAVČAR: Tista, tista! Potem je bil tam rojen tudi Ludvik Mrzel (črtice Luči ob cesti). Razen tega hodi tja na počitnice pisatelj Rebula, kar mu bo gotovo prineslo ploščo. V Loki se je taisti Rebula tudi oženil — v cerkvi iz leta 1200 — z neko Zoro Tavčar. Tako ima torej Loka tri pomembne može. (Brez tega dejstva bi se Ločani v stiski s slavnimi možmi morda spozabili in bi dali na tretje mesto domačinko, žensko...).

VPRAŠANJE: *Ste torej po rodu Štajerka, kakor bi človek sklepal iz Vašega značaja, ki je bolj panonsko radoživ kakor kranjsko discipliniran?*

Prof. TAVČAR: To je natolcevanje! Sem najčistokrvnejši Gorenjec, celo iz rodu pisatelja Tavčarja! Tudi moja vitalnost naj vas ne moti; kdor ima kaj opraviti z mano na strokovnem področju, ve, da sem garač, do sebe zahtevna in pikolovska, pri delu disciplinirana. Toliko resnici (in ne hvali) na ljubo. Malo bohemstva in raztresenosti? To pa spada k moji svobodoljubni naravi. Goethejevo vodilo »Ordnung und Gesetz«, tako sveto mojemu soprogu, ni ukrojeno zame. Jaz potrebujem mnogo prostora, kot ptica. V življenju moram čutiti odprtost v vse smeri, zrak, svobodo.

VPRAŠANJE: *Osnovna šola, gimnazija? Nekaj tega je bilo gotovo pod Hitlerjem, ne?*

Prof. TAVČAR: Vi bi radi moj rojstni list, kaj? Ali pa mogoče mislite, da nimam vseh papirjev v redu? Moj šolski življenjepis je resda malce nenavaden, vseeno pa vas lahko pomirim, da imam v žepu diplomo iz svetovne književnosti in iz slavistike, požegnano še na univerzi v Milanu in še zabito z žebli dveh habilitacij (od katerih sem tisto iz petih predmetov opravila — tudi to se v Italiji zgodi — brez potrebe). Enkrat na

leto se za zabavo podpišem s tistim »dottore« (in sicer na davčno prijavo, da bi naredila na davčni urad nekaj »vtisa«, drugače pa od vseh teh papirjev cenim edino tistega, ki v Italiji ni priznan (a mi je največ dal), namreč svojo ljubljansko diplomo.

VPRAŠANJE: Nekaj let ste študirali na Dunaju. Kje? Ste imeli kot Slovenka težave?

Prof. TAVČAR: Poslali so me na Dunaj, ne da bi bila znala eno samo nemško besedo, vendar mi je kar hitro steklo, tako da lahko rečem, da nisem imela nobenih težav. Stanovala sem v mednarodnem penzionatu ob Francozinji, Rusinji, Poljakinji, Čehinji, Južnotirolki itd. Ravnateljica je bila zelo svetovljanska in široka. Edino v šoli so me enkrat izključili, ker sem napisala preveč slovensko - zavedno nalogo (prof. nemščine je bila zagrizena, a ravnateljica, mnogo zmernejša, me je zagovarjala in šlo je brez kazni).

VPRAŠANJE: Slišal sem, da ste kot študentka morali kopati protitankovske jarke proti morebitni zavezniški invaziji.

Prof. Z. TAVČAR: Da nekaj dni v Krškem, kot poldorasta deklica, a sva s sovaščanko, zdaj zdravnico, na mojo pobudo ušli — in to sredi nemških napadov z letali strmoglavci (nekajkrat sva se morali vreči na tla in je pokalo okoli naju; posebno ko sva šli čez progo in so napadli ustavljeni vlak). Avanturistične žilice mi že takrat ni manjkalo!

VPRAŠANJE: Postaje Vaše šolske kariere...

Prof. TAVČAR: Obrala sem tako rekoč vse šole tržaškega teritorija, od Škofij do Opčin, od strokovnih šol do učiteljišča, kakor je pač zahteval vsakoletni dekret. In se kot slavist ubadala in se še z zgodovino, zemljepisom, državljansko vzgojo, latinščino. Kdove, ali bom kdaj doživela tisti srečni trenutek, ko bom smela poučevati slovenski jezik in literaturo, in to v kateremkoli razredu. (Zdaj velja namreč smešna birokratska delitev med prof. višje in nižje gimnazije, čeprav imamo vsi isto fakulteto, ali celo dve).

VPRAŠANJE: Kako se počutite v razredu? Kako gre kaj v glavo našim Primorčkom slovensčina? Slišal sem, da ste v tem pogledu polni idej...

Prof. TAVČAR: To je vprašanje za celo razpravo. 1. V razredu se počutim — odvisno od razreda in od predmeta — včasih kot riba v vodi. Drugič v transu. Včasih pa kot riba na suhem. Izjemoma tudi kot na koščke sesekljana riba ali celo neobstoje, kot ne-riba. 2. Primorčki in slovensčina, to je zelo naporno, a tudi zelo hvaležno početje, saj tu ne gre le za jezik, treba je dati mnogo več, zato je tudi treba iskati novih poti, slediti potrebam in zahtevam generacije za gene-

racijo, saj si nista niti dva razreda podobna, kaj šele dva različna letnika. Človek komaj dohaja ta njihov skokoviti razvoj, te kar prepadne razlike od letnika do letnika. Profesor se mora tako rekoč vsako leto roditi na novo; še posebej profesor materinega jezika v tej kulturno kar puščavski deželi, kjer še povrh toliko naših slovenskih sokov odteče v pesek.

VPRAŠANJE: Vi ste ena od prerediteljnih žensk, ki v zamejstvu segajo po peresu. Predlanskim ste celo odnesli prvo nagrado pri novelističnem natečaju Mladike. Ste objavljali že v Sloveniji?

Prof. TAVČAR: Nimam namena naštevati sama, se bo že kdo drug kdaj potrudil. Vsekakor bi lahko napisala mnogo več, in tudi pisala mnogo bolje, ko bi imela srečo — in bi se bila rodila kot moški. Vi se pač lahko v božjem miru greste pisatelj, znanstvenik, politike, dokler vam naslednja generacija žensk ne spodnese vaših hodulj in izsiljenih privilegijev, ki jih imate doslej v imenu konfekcijskega artikla, imenovanega hlače. Potem si bosta mogoče moški in ženski kulturnik pravično razdelila pravice in dolžnosti tudi v družinskem krogu. (Ali pa bo morda razvoj nakazal kakšne ugodnejše rešitve, recimo kuhinje za več družin, varstvo otrok, ki si ga izmenjuje več družin, servisi za likanje in šivanje itd.).

VPRAŠANJE: Kot sodelavka tržaške radijske postaje imate za sabo dolgo vrsto radijskih iger, priredb, dramatizacij romanov in predavanj (recimo cikel o svetovnem romanu, ki še teče). Kdaj si jemljete čas za vse to, ko ste vendar tudi žena in mati? Posebno žena literata, ki tudi potrebuje svoj čas zase?

Prof. TAVČAR: Hočete reči: zanemarja družino in dom, da se gre svojo kulturo, ne? Potolažite se, ker »kulturujem« samo zvečer po deveti, ko druge gospe že gredo spat ali gledat televizijo ali pletejo. (In od tega gre del časa za popraviljanje domačih in šolskih nalog ter za pripravo šolskih ur). Naj pripomnim tudi, da sem zelo hitra; hiter človek mnogo opravi. Sicer pa je vsa skrivnost obvladovanja več področij v tem, da se znaš vsakemu, delovnemu in privatnemu, posvetiti do konca, scela in z zanosom — kadar se mu posvetiš. Tudi domači dobijo svoj delež, in če ni časovno tako dolg kot pri kakšni drugi ženski, je zato bolj intenziven. (Ni toliko važna kvantiteta, kot kvaliteta, je rekel tisti, ki je malo naredil...). In da spodbijem še vašo skrb za pisatelja v naši hiši: literat v našem domu ima časa zase, kolikor ga hoče — ali bi sicer lahko pisal en sam roman kar sedem let? Mislite, da so ta čas palčki peljali naprej družino? Delo pri romanu ima kakor ledena gora svoj vidni del — in svoj še večji nevidni del, na katerega trdnosti in moči sloni zunanji, bleščeči del.

VPRAŠANJE: *Je Marottova knjiga Vaš prvi prevod?*

Prof. TAVČAR: Če izvezam vse prevode za tržaški radio, je to moja druga prevedena knjiga. (Prvo sem prevedla še kot študentka — iz nemščine). To delo sem vzela kot izziv, češ: ali je mogoče tega iskrivega, kultiviranega pisatelja, včasih kar poulično razustnega, drugič spet izbranega in polnega krhke poezije — vse to spremešano v eni sami knjigi — tako preliti v slovenščino, da ne bi izgubil pri tem svojega tipično italijanskega vonja in okusa, igrivosti sloga, pa tudi ne svoje jezikovne sočnosti in prasketajočega humorja.

VPRAŠANJE: *Ali ni bil ta pisatelj, ki spada med najbolj prefinjene oblikovalce moderne italijanske proze, zelo trd oreh za prevajanje?*

Prof. TAVČAR: Prav zaradi tega me je zanimal. To je bila neke vrste šahovska igra ali včasih celo pravi spopad med dvema jezikoma, ki sta si po duhu kar se da različna. Najbrž je za prevajanje takšne knjige treba imeti poleg vsega drugega tudi nekaj umetniške žilice, tako da dela ne »prevedeš«, ampak docela preliješ. Moj namen je bil, da bi slovenski bralec bral takšnega Marotto, ki bi ohranil ves svoj italijanski žar in šarm, obenem pa bi slovenščina romana dišala po Levstikovo pristno (seveda v moderni varianti). Namen je bil dober, delala sem z odgovornostjo in resnobo, kaj je prišlo iz vsega tega, bodo povedali bral-

ci. Kot zanimivost bi povedala le to, da se mi je ena od novel, dodanih romanu, zdela neprevedljiva in urednik zbirke se je strinjal ter dovolil, da jo zamenjam s kakšno drugo; potem pa me je razjezilo, da bi slovenščina morala kloniti pred italijanščino, ter sem se zagrizla v novelico ter jo trikrat prevedla. Tretji prevod me je zadovoljil in novela je zdaj v knjigi (Mandolina).

VPRAŠANJE: *Ko da z vsem tem Vaše aktivnosti še ni dovolj, sem slišal, da vodite v Slovenskem kulturnem klubu literarni krožek za srednješolce. Povejte nam kaj o tem.*

Prof. TAVČAR: Krožek je na popolnoma prostovoljni osnovi, podaljšujem ga na željo obiskovalcev iz leta v leto, letos teče četrto leto. Posebno prvo leto in letos je zelo živahen, mnogo debatiramo. V glavnem jih zanima sodobna literatura, posebno slovenska, krožijo vse slovenske revije, ki izhajajo, posebno one iz Slovenije, pa tudi svetovni romani (zdaj smo imeli srbskega). Krožek morda ne bo dal pisateljev, najbrž pa mlade kulturne delavce in kritike.

V Rimu, 19. marca 1977

(Hotel Bled, kjer sem gost ljubeznivega hotelirja in mecena g. Vinka Levstika — ki mu naj tu izrečem zahvalo za nadvse prijetno bivanje, vključno z ogledom rimske okolice, še posebej pa za prijetno domačnostno vzdušje v Bledu!)

IRENA ŽERJAL

Pesem, ki jo poje moja znanka

*Daleč je sonce
odsijalo v neko jesensko noč.*

*Kruši se
ne kriči v nove galaksije
pada v neznanost.*

Oddaljuje se življenje.

*Strune padajo po tem pogledu soncu
ne ločiš več kitare od balalajke,
bobna od tamburice.*

*Ohlaja se ljubezen,
v sovraštvo plove.*

Srce še vedno bije.

Otroci vriskajo.

*Ne smeš jim povedati, kako se staraš:
tvoja galaksija te vleče v globine.*

*Petkrat so ti ostrigli dolge kite
prebulila si pri frizerki svoje obraze.
V tisoč kavarnah si rekla zgodaj zjutraj:
Kavo hočem!*

*Prebiral si pravljice za vse generacije,
spominjajo se te stotisoči,
ker ti je dano meriti kontinent
v nevsakdanjih obodih.
Tvoje knjige stoje na policah velikih mest.
Opazno si plačala svoje bivanje,
ne moreš reči, da je človek človeku volk,
a si umrljiva.*

*Priznaj: tvoji dragi so raje ljubili manj
nevsakdanje obraze,
tvoji dragi so se ti drug za drugim izneverjali.
Rekli so ti, da si modra, ko ti je bilo dvanajst
in ko ti je bilo štiriindvajset, da si prismuknjena.
Zdaj si dokaj dolgočasna, zato brž poišči to svoje
sonce!*

*Poišči ga brž, da ti ne uide!
Njegov sijaj je še vedno žarek,
ker se boš smehljala, ko ti bodo rekli: »Sunce ti
žarko!«*

*in bodo rekli: »Sama se je igrala z ognjem!«
Ti ne maraj! Vzemi ga!
Je resničnost tvojega neba
za vedno.*

Človek uničuje okolje in bodoče pogoje za življenje na zemlji

Vsi se trudimo za zdravje, se borimo proti boleznim in skrbimo za popolno telesno in duševno ugodje. Problemi, ki so se pojavili z napredkom, kot so onesnaženje okolja, vode, zraka, pretirani ropoti, uničevanje zelenja, silijo človeka, da v napredku sedanje družbe ne vidi več samo pozitivnih elementov.

V juliju smo bili priča strašnemu dogodku v bližini Milana, v Sevesu. To mesto in 200 ljudi, ki so ga morali siloma zapustiti, je očiten primer tega, kako človek lahko uniči naravo s posledicami, ki jih sam ne pozna. Pomislimo namo na nosečnice in brezposelnost zaradi zaprtih tovarn. Vsega tega je kriv tetraklorodioxin, preparat, ki služi kot strup v kmetijstvu. Kaj pa lahko rečemo o vseh tistih snoveh, s katerimi pride človek vsak dan v dotik ali jih celo zaužije? Zelo malo. Vzemimo za primer iz troposfere nekaj kg zraka, ki ga človek vdiha, in sicer približno 20.000 krat na dan. Ta je sestavljen iz mešanice plinov v stalnem sorazmerju. Že majhna sprememba vpliva negativno na normalno dihanje.

V tem trenutku pride v poštev ekolog, ki študira, kako se obnašajo te snovi, ko pridejo v človeški organizem. Kljub napredku pa nam še ni znan kemični, fizični in biološki vpliv, ki ga imajo strupene snovi, ko pridejo v dotik z zrakom, vodo in zemljo.

Spomnjam se, kakšen vtis je napravil name v otroških letih rudnik v Rablju in umazana voda, ki se odteka in odnaša s seboj mineralne žlindre ter onesnažuje dolino in reke, v katere se izliva. Kaj lahko napravi navaden človek, ko izve, da je pitna voda v resnici okužena ali vsaj nezanesljiva?

Pomislimo, da je v pritokih, ki tečejo po naši Benečiji v Nadižo, precej živega srebra, ki je za človeka zelo škodljivo. Nevedni ljudje so take zastrupitve večkrat pripisovali drugim okoliščinam. Prav tako je Soči, ki jo že iz navade imamo za najčistejšo reko v Evropi, pritok Idrijca prinašal veliko količino cinobra že od začetka 16. stoletja. Ti strupeni ostanki, ki se izlivajo v reko, in so še prisotni, čeprav rudnik ne deluje več, so že dosegli morje.

Ker živo srebro rado izhlapeva, ne preti nevarnost zastrupitve samo ribam in tistim, ki jih uživajo, temveč tudi drugim bitjem. Zaradi takih od-

kritij so se raziskave in študije o onesnaženju okolja v zadnjih letih povečali in razširili v vse smeri.

Študij okolja pa ni važen samo za rešitev današnjih problemov onesnaženja in ravnotežja v naravi, zanesljivo se včasih lahko naslanjajo nanj geologi in zgodovinarji. V izsušenih rečnih strugah je mnogo ostalin, ki so se nabrale v stoletjih. Tako je mogoče preveriti, koliko je resnice v zgodbi, da je bilo nekoč blizu Gradišča jezero. Prav tako imajo taki izsledki veliko važnost tudi pri ugotovitvah, ali se je Soča izlivala v Nadižo severno od Kobarida, ali je povezava med Sočo in Timavo po doberdobskem Dolu.

Pri takih in podobnih raziskavah seveda pridemo lahko do različnih napak. Tako sem npr. našel pri treh različnih avtorjih (iz Trsta, Gorice in Vidma), ki so ugotavljali koncentracijo živega srebra v Soči, tri povsem različne podatke. Podobne stvari so se zgodile takoj po vojni s preparatom D.D.T., o katerem so nekateri govorili, da je popolnoma neškodljiv in so ga primešali celo jestvinam.

To, kar me posebno boli, pa je velika brezbriznost človeka do problemov za ohranitev okolja. Človek ravnodušno gleda na dimnike, iz katerih se vali sumljiv, morda smrtonosen dim, razne odpadke, ki se kopičijo v grmovju po gmajni kot ostanki nedeljskih izletnikov, in mrtve ribe ob izlivih rek in na morskih obalah. Zgovoren primer je v Trstu ravnodušno odlaganje smeti na Kras. Voda, ki proniča z dežjem skozi umazanijo, se izliva v podzemске jame in pride na dan kot Timava in pitna voda za mesto. Prav tako lahko govorimo o vseh umetnih gnojilih in kmetijskih strupih, ki jih človek vlaga v zemljo. Ker govorimo o Trstu, ne smemo pozabiti na obalo, do katere poleti lahko prideš z drago vstopnico, a je na njej čisto samo še sonce.

Na svetu se neprenehoma kopičijo znanstveni izsledki o problemih, kot so varstvo narave, naraščanje prebivalstva in pomanjkanje prehrane. Do kakšnih zaključkov lahko po vsem tem pridemo?... Na zemlji je življenje že milijone let in kljub temu, da sta znanost in tehnika napredovali, ne vemo, do kdaj bo še trajalo. Zato moramo danes misliti na bodoče pogoje za življenje, ne pa jutri na napake, ki jih delamo danes.

MARTIN JEVNIKAR

SIJ SLOVENSKE SVOBODE

Sij slovenske svobode je začel izhajati v Buenos Airesu v Argentini 21. aprila 1969 kot štirinajstdnevnik na osmih straneh manjše oblike. Nastal je zaradi spora na občnem zboru Slovenske kulturne akcije mesec dni prej, ko je šlo za to, ali naj vnesejo v prvi člen pravil SKA izraz »protikomunističnih kulturnih delavcev« ali ne. Ko je večina predlog odklonila, je dr. Ruda Jurčec s svojimi izstopil iz SKA in začel izdajati *Sij slovenske svobode*. Toda vzrok je bil globlji, Jurčec je hotel igrati vodilno vlogo tudi v politiki, zato je že prej poskusil s samostojnim listom. V sporu je bil z Narodnim odborom in se navduševal za samostojno Slovenijo. S Sijem je uresničil svoj sen, ga sam urejal, največ vanj pisal in mu dajal zaradi razgledanosti, nadarjenosti in podjetnosti osebni pečat. Pridobil si je nekaj sodelavcev z različnih celin, kot Mirka Javornika, Fr. Glavača, Al. Geržiniča, Fr. Dolinarja, ki pa so nastopali navadno s psevdonimi ali brez podpisa. To skrivanje je mučno zlasti pri osebnih obračunavanjih, ki jih je bilo v listu več. Jurčec je vodil list do smrti (4. nov. 1975), potem ga je prevzel prof. Alojzij Geržinič, ki je bil 1945 profesor v Trstu. Od VI. letnika dalje izhaja Sij mesečno.

Ker je nastal list v argentinskih razmerah, bom navedel, kaj piše o uredniku in Siju dr. Tine Debeljak: »Postavil se je za radikalno rušenje Jugoslavije (»esse delendam«) in postal glosator dnevnih dogodkov, oster in večkrat nestvaren. Sij je postal tragičen za njega samega: zaposloval ga je v politični polemiki in ga odtegoval njegovim pomembnim in velikim delom v leposlovju in esejistiki. Pač pa je izšlo v reviji mnogo člankov trajne vrednosti, predvsem zgodovinskih razprav Fr. Dolinarja iz slovenske politične preteklosti...« (Zbornik Svob. Slov. 1973-75, 410).

Jurčec je predvsem v rubriki *Svetā ideje in dejanja* zasledoval komunistična dogajanja po svetu, jih presojal in svaril pred njegovim napredovanjem zaradi neaktivnosti njegovih nasprotnikov. O tem je priobčeval najrazličnejše dokumente, s katerimi je dokazal veliko razgledanost in iznajdljivost, manjkala pa mu je politična osebnost.

Na splošno je bil Sij zelo bojevit in napadalen, ne samo polemičen. Prijemal je vrsto kulturnih in cerkvenih delavcev, vatikansko vzhodno politiko, slovenske škofo, pok. dr. Truhlarja, pri katerem je šel celo v pikantnost, ali je imel rdečo kravato na sprejemu na

jugoslovanskem poslaništvu v Rimu ali ne. Napadenci in drugi listi so mu odgovarjali in v zadnji št. 169 je B. F. v uvodniku *Pogled nazaj — pogled naprej* zapisal: »Naš prvi in edini nagib je ljubezen do slovenske domovine, ki ji hočemo služiti, sledeč človečanskim idealom svobode in krščanskim načelom bratstva, reda in miru za čim višjo splošno blaginjo.«

Kljub tem besedam pa je bilo pogosto čutiti osebno prizadetost pri napadih na ljudi in ustanove, tudi cerkvene, in premajhno poznanje stvarnega stanja in razmer, v katerih so napadeni ravnali tako in ne drugače, gotovo v prepričanju, da je tako najbolje ne samo zanje, ampak za skupnost. Taki napadi so zatemnili resne in tehtne razprave in poročila, ki jih je bilo več v vsaki številki in imajo trajno vrednost. Tako omenjeni Fr. Dolinar iz Rima že nekaj let priobčuje razpravo *Slovensko vprašanje v prvi Jugoslaviji*, ki je podroben prikaz celotne jugoslovanske zgodovine, političnih in vladnih sprememb, slovenskih uspehov in neuspehov, da take razprave še nimamo v slovenskem zgodovino-pisju. Ko bo izšla v knjigi, kakor je napovedano, bo nepogrešljiv priročnik za vse.

Bogata so krajša poročila in komentarji z vsega sveta. Vidi se, da so urednik in sodelavci dobro obveščeni o vsem mogočem dogajanju, dostikrat so bolje informirani kakor ostali slovenski listi.

Pod Geržiničevim uredništvom je list zgubil osebno urednikovo pobarvanost, bolj je informativen, zato pa nič manj načelen. Še vedno pa se najdejo članki, ki kažejo na premajhno poznanje razmer in možnosti delovanja v domovini in zamejstvu. Taki so npr. članki o ljubljanski Družini (*Verski list Družina*, 177, št. 3), češ da kažejo sodelavci »široko čutenje do razkolniških in heretičnih skupin in tudi do nekrščanskih verskih skupnosti« itd.

Sij prinaša tudi kratka poročila o slovenskih zdomskih in zamejskih knjigah in revijah, o hrvaških in drugih.

Jurčec je poleg Sija ustanovil tudi založbo *Zrenja in uvidi*, kjer je izšlo nekaj knjig: *Polemika o dialogu* (več piscev), Fr. Dolinar: *Odsotnost slovenske državne misli v prevratku 1918*, Vladimir Kozina: *Slovenija v plamenih*, Alojzij Geržinič: *Pouk v materinščini — da ali ne?* (Delo za slovensko šolstvo na Tržaškem v zadnjih mesecih nemške okupacije). Knjiga je zanimiva predvsem za tržaške Slovence.

STARO IN NOVO O NARAVI IN ČLOVEKU

Izšel je dolgo pričakovani ETIMOLOŠKI SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA, ali bolje nje-gov prvi del. Izbor besedi je v njem drugačen kot pri običajnejših slovarjih, saj je poudarek na njihovem izvoru, ne na njihovi književnosti. V poštev prihajajo zato tudi narečne in pogovorne besede, dalje imena krajev, pri-imkov, ipd.

Iz slovarja izvemo, da pomeni *gorica* »ograjen prostor za svi-nje«, priimek *Bajc* »čarovnika«, itd. Zanimiv je izvor nekaterih besed. Tako prihaja *birma* iz la-tinskega *firmare*. *Budalo* je arab-ska beseda, ki je s turškim po-sredovanjem prodrla v vse bal-kanske jezike in slovenščino. Po drugi strani je beseda *gate*, ki se je vse izogiba kot narečne, prist-nega slovanskega izvora in so jo od nas prevzeli Nemci, Madžari, Finci, Litvanci, idr. V drugih pri-merih je etimologija neznana (n. pr. besede *borjač*) ali pa zaradi vesoljne prisotnosti zapletena (ta-ko je *bajta* ne samo slovenska, furlanska, italijanska in franco-ska, ampak tudi baskovska, arab-ska in hebrejska beseda).

—o—

Je ptič KOLIBRI, ki ne tehta več kot gram. Na drugi strani le-stvice je NOJ, ki tehta okoli 150 kg. Prav velika teža je kriva, če je ta ptič opustil letenje. Še težje je capljal na Madagaskarju šele pred nekaj stoletji izumrli Aep-yornis: pol tone!

Nič manj kot njihove razsežno-sti nas pri ptičih presenečajo nji-hova čutila. Od teh je predvsem razvit vid, ki je ostrejši in ima širše vidno polje kot človekov, ni pa kot človekov tako zelo tridi-menzionalen. Nekateri nočni pti-či imajo na očesni mrežnici do-

sti palic na račun stožcev, kar fa-vorizira nočno gledanje: sova vidi v siju zvezd enako ostro kot člo-vek v mesečini. Kljub temu se na svojem nočnem lovu, kot po-trjujejo eksperimenti, bolj zanaša na sluh kot na vid. Skoraj po-vsem nepoznan pa je ptičjim vr-stam čut vonja.

—o—

Da povzroča PLIMO IN OSE-KO predvsem Luna, je danes po-datek splošne kulture. Najboljši dokaz zanj je v tem, da se v ve-liko večini pristanišč dve zapo-redni plimi pojavita v presledku 12 ur in 25 minut, medtem ko obišče Luna isto mesto na nebu nad nami vsakih 24 ur in 50 mi-nut, torej v dvakrat daljšem ča-su. Zakaj dvakrat je tudi jasno. Ko je Luna nad vodo, jo privlači proti sebi in je plima. Ko je 12 ur in 25 minut pozneje Luna na drugi strani Zemlje, jo privlači premalo, vodovje ji ubeži, se od nje oddalji in je spet plima.

Težave povzroča nekaj druge-ga: prehod Lune in plima nista istočasna pojava, ampak ure na-razen. Poskus, ki ga vsakdo ta-korekoč lahko opravi doma, nam pomagaj razumeti skrivnost! Na vzmet privežimo utež, odmakni-mo jo iz ravnotežja in pustimo, naj niha sama od sebe! Pri tem zabeležimo njen nihalni čas ali tako imenovano prosto periodo. Nato vzmet zanihajmo sami s pe-riodo, ki ji jo sami vsilimo, s tako imenovano vsiljeno periodo. Kaj opazimo? Če počasi nihamo oz. če je ta vsiljena perioda večja od prejšnje, proste periode, je u-tež v fazi z našo roko: ko je ro-ka najnižja, je tudi utež; ko je roka najvišja, je tudi utež. Če pa je vsiljena perioda manjša od pro-ste, je ravno obratno: ko je roka,

ki potiska utež preko vzmeti, vi-soka, je utež nizka in obratno.

Naša roka je Luna, utež mor-je. Preostane nam samo še, da dokažemo, da je perioda, ki jo vsiljuje Luna, manjša od proste periode, ki jo ima morje. Ali, kar je isto, da se Luna giblje oko-li Zemlje z večjo hitrostjo od hi-trosti, s katero bi potoval okoli Zemlje velik prost val. Za hitrost tega slednjega obstaja priročna formula: globino (merjeno v me-trih) pomnoži z deset in doblje-ni zmnožek koreni! Povprečna globina oceanov je 4.000 metrov; pomnoženo z deset nam da to 40 tisoč; koren tega pa je 200 me-trov na sekundo. 40 milijonov metrov, kolikor znaša zemeljski ekvator, bi val z gornjo hitrostjo prepotoval v 200.000 sekundah, to je v dobrih dveh dneh. Za-ključek: samo naravno je, da ni-sta prehod Lune čez dani kraj in plima v istem kraju istočasna do-godka.

—o—

Z najdaljšo pesniško zbirko nas je osrečil Raymond Queneau. Njen naslov je »Stotisoč milijard pesmi«. Da se razumemo, v njej ni nič več kot deset sonetov. Do astronomskega števila pripomore-jo zbirki bralci sami — če jim je seveda do sodelovanja — s tem, da kombinirajo kateregakoli od desetih prvih verzov s kate-rimkoli od desetih drugih... s ka-terimkoli od desetih štirinajstih. Število vseh možnosti je 10 krat 10 krat... 10, vsega skupaj 1, ki ji sledi štirinajst ničel (deset na štirinajsto).

Če bi se vsi Italijani končno zaposlili in se vrgli na prebira-nje sonetov s hitrostjo enega na minuto oz. 500 na delavni dan, bi recital trajal nekako deset let.

MANJŠINSKA POVEZAVA

Prihodnje leto bodo državljani člane evropske skupnosti prvič direktno volili svoje predstavnike v evropski parlament. Zaenkrat so volilna pravila prepuščena posameznim državam. Možno je zato, da bo bodoči evropski parlament le delno izražal evropsko stvarnost: nad 50 milijonov pripadnikov razdeljenih narodov brez lastne države in manjšin bodo le s težavo prodrli v forum, ki bo z leti verjetno dobival vedno večjo težo. Politične stranke severnoitalijanskih manjšin so že več mesecev v tesnih zvezah, da bi s skupnim nastopom tudi na političnem področju podčrtale svojo voljo do življenja in soodločanja. Prvi konkretni rezultat teh naporov je skupni pripravljalni odbor, ki se je že večkrat sestel. V njem so predstavniki samostojnih političnih strank Slovencev, Furlanov, Ladincev, južnotirolskih Nemcev in Francozov iz Aoste.

† IGOR PRETNAR

V triinpetdesetem letu starosti je umrl slovenski gledališki in filmski delavec Igor Pretnar, ki je v povojnem času opravil čez 50 gledaliških režij in posnel pet filmov, prvega leta 1955. Najbolj se je proslavil z Idealistom, filmom, ki je nastal na podlagi Cankarjevega Martina Kačurja.

Družbeno gospodarska vprašanja

Vedno bolj prodira v zavest naše skupnosti potrebnost po strokovnem obravnavanju vseh vprašanj našega obstoja v zamejstvu. Posebno pozornost je treba pri tem posvečati gospodarskim, prostorskim, družbenim vprašanjem, ki usodno vplivajo na naše ozemlje in na našo skupnost. Že pred meseci je Slovenski raziskovalni inštitut priredil večdnevni simpozij o sociogospodarskih vprašanjih. Aprila pa so imeli strokovnjaki deželne Slovenske skupnosti konferenco za razširjeno deželno vodstvo stranke o problemih razlašanja, kraških rezervatov, industrijske prostorne, deželnega regulacijskega načrta, občinskih regulacijskih načrtov.

NOVO O TRUBARJU

Partizanska založba v Ljubljani je kot najnovejšo knjigo zbirke Znanstveni tisk izdala razpravo profesorja na mariborskem oddelku teološke fakultete dr. Jožeta Rajhmana Prva slovenska knjiga v luči teoloških, literarno zgodovinskih, jezikovnih in zgodovinskih raziskav.

NOVE REVIIJE

V knjigarnah so se pred kratkim pojavile nove številke Zaliva, Mosta in beneškoslovenskega Doma. Redno prihaja tudi koroško Mladje, ki izhaja štirikrat letno.

Koroško vprašanje pred OZN

O internacionalizaciji koroškega vprašanja se je že večkrat pisalo in govorilo, saj izvirajo avstrijske obveznosti do slovenske in hrvaške manjšine iz meddržavne pogodbe iz leta 1955. V različnih organih Organizacije združenih narodov se je sicer precej razpravljalo o avstrijskem ravnanju z manjšinami, o pravi internacionalizaciji pa ni mogoče govoriti, saj je dovolj, da se spomnimo, kaj je Avstrija vsega storila na meddržavni ravni za Južne Tirolce. Pomemben korak za seznanjanje mednarodne javnosti z avstrijskim pojmovanjem etnične demokracije pa so naredili sami koroški Slovenci, ki so pred Veliko nočjo več ur demonstrirali z avtomobili po dunajskem središču, zahtevali razgovor z generalnim tajnikom OZN Waldheimom, ki je bil takrat na Dunaju, a jih ni sprejel, ter končno sestavili posebno spomenico, ki so jo poslali Organizaciji združenih narodov.

Velikonočni seminar FUENS

V tednu pred Veliko nočjo je bil običajni seminar mladinske komisije Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti. Tokrat so ga priredili člani frizijske skupnosti na Nizozemskem. O položaju Slovencev v Italiji je poročala predstavica včlanjenega Slovenskega kulturnega kluba in mladinske komisije Slovenske skupnosti Marija Breclj.

† POVL SKADEGAARD

V 67. letu starosti je umrl na Danskem nekdanji generalni tajnik Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti Povl Skadegaard. Kot jurist je delal na danskem ministrstvu za socialne zadeve. Ob ustanovitvi FUENS leta 1949 se je pridružil organizaciji, od leta 1952 pa do leta 1974 je bil njen glavni tajnik. Takrat je ob smrti žene Jytte, ki je tudi veliko delala pri FUENS in z možem obiskovala evropske manjšine, pustil mesto in kmalu opešal.

ZASEDBA ŠOL V TRSTU

Precej polemik je v slovenskih časopisih vzbudila zasedba slovenskih višjih šol v Trstu, ki je trajala več dni. Dijaki so sestavili več resolucij, v katerih so tudi zahteve, s katerimi se vsa javnost strinja, sporno pa je bilo, ali je zasedba primerna v času velike napetosti v državi in zelo sumljivih zasedb v samem Trstu, ki so jih izvajali na novo prepleskani stari desničarji. Na liceju Prešeren pa je prišlo med zasedbo tudi do nekaterih hudih pojavov nestrpnosti.

Povezovanje slovenskih akademikov

Na tržaškem vseučilišču se je v tem akademskem letu precej poživila dejavnost slovenskih slušateljev. To predvsem na filozofsko leposlovni, ekonomski, pravni in delno medicinski fakulteti. 18. aprila pa je bilo skupno srečanje za vse slovenske študente. Smernice za bodoče delo, ki so bile takrat nakazane, so v glavnem te: na vsaki fakulteti naj se preveri, kakšen je položaj s posebnim ozirom na slovenska vprašanja, postavijo naj se zahteve po upoštevanju deželne stvarnosti, ki jo sooblikuje prisotnost slovenske manjšine, poudari naj se pomen posredovanja med različnimi narodi, ki bi ga morala imeti tržaška univerza, vzpostavijo naj se trdnije zveze s slovenskimi univerzama, italijanskim kolegom naj se predložijo manjšinska vprašanja, ob vsem tem pa naj se utrjuje povezava med samimi slovenskimi slušatelji.

NADŠKOF POGAČNIK V DELU

Ljubljansko Delo je v sobotni prilogi objavilo celostranski intervju s slovenskim metropolitom Jožetom Pogačnikom. Vprašanja so se dotaknila tudi možnih spornih točk, glede katerih je nadškof mirno, a odločno povedal svoje mnenje. V naslednjem sobotnem dodatku se je oglašil psihiater Zalokar iz Begunj na Gorenjskem, ki je s čudnimi argumenti ostro napadel tako nadškofa Pogačnika kot slovensko Cerkev. Zanimivo je, da je študentski Bilten, ki izhaja v Ljubljani, Zalokarjeve trditve v aprilski številki argumentirano spodbil in poudaril velik pomen, ki ga ima prvi tako vidni intervju cerkvenemu dostojanstveniku v Sloveniji.

Kulturno združenje Most

Kulturno združenje Most v Trstu prireja občasna predavanja. Zadnji na vrsti sta bili posvečeni gradeškemu pesniku Biagiu Marinu in pa predavanju bivšega direktorja Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani dr. Draga Druškoviča.

ČRTOMIR ŠIŠKOVIČ

V okviru koncertnega abonmaja tržaške Glasbene matice je v Gorici in Trstu nastopil aprila slovenski Komorni orkester, kot solist pa mladi Tržačan Črtomir Šiško, ki se izpopolnjuje v Nemčiji pri slovenskem violinistu Ozimu.

Srečanje DC - SZDL

S sprejemom, ki ga je priredil generalni konzul v Trstu Renko na goriskem gradu, se je 22. aprila končal uradni obisk delegacije republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, ki jo je vodil Mitja Ribičič, pri deželni vodstvu Krščanske demokracije v deželi Furlaniji-Juljski krajini.

Predavanja o slovenski literaturi

Ljudska univerza v Vidmu je v začetku letošnjega leta priredila dve predavanji o moderni slovenski književnosti. Obe predavanji, ki sta bili v hotelu Astoria v Vidmu, je imel prof. Alojz Rebula.

PRITRKOVALCI

Med velikonočnimi prazniki je bilo v Boljuncu simpatično tekmovanje v pritrkovanju. Lani je bilo podobno tekmovanje na zvoniku v Borštu.

ANDREJ SINJAVSKI V TRSTU IN GORICI

Na Veliki četrtek je bil v tržaškem Avditoriju debatni večer, ki se ga je udeležil znani ruski disident Andrej Sinjavski z ženo. Govoril je o oporečništvu v Sovjetski zvezi in v vzhodni Evropi, potem pa je odgovarjal na številna vprašanja in to zelo umerjeno in jasno kljub nekaterim izzivanjem. Srečanje je priredila liberalna stranka, ki Sinjavskega vodi po Italiji na podobna srečanja. V istih dneh je bil debatni večer tudi v Gorici.

Msgr. LUIGI CARRA

Dolgoletni župnijski upravitelj pri Novem svetem Antonu msgr. Carra iz Trsta je pred kratkim dosegel visoko cerkveno priznanje. Slovencem je g. Carra znan predvsem zaradi dejstva, da je bil v letih pred vojno in med njo kaplan v tržaški kaznilnici, kjer je med slovenskimi zaporniki in na smrt obsojenimi vlival pogum in zaupanje v Boga.

DESET LET ZBORA »MIRKO FILEJ«

Desetletnico rednega delovanja je 17. aprila praznoval s slavnostnim koncertom moški zbor Mirko Filej iz Gorice. Nastopil je v nabito polni dvorani Katoliškega doma, kjer so mu čestitali predstavniki kulturnega, prosvetnega, političnega in upravnega življenja. Koncert je dirigiral Zdravko Klanjšček, ki vodi zbor od ustanovitve.

† LUDVIK ZORZUT

27. aprila je umrl v Kanalu priljubljeni goriški javni delavec in pesnik Ludvik Zorzut. Rodil se je v Medani leta 1892. Njegova šaljivost, razgledanost in pesniška žilica so bile priljubljene v vsaki družbi, posebno med planinci. Leta 1974 mu je celjska Mohorjeva družba izdala zbirko Ptička briegarca, ki jo je predstavil tudi v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu.

Iz delovanja DSI

Društvo slovenskih izobražencev je nadaljevalo z rednimi sestanki ob ponedeljkih. Ob obletnici smrti Dušana Černeta so 28. marca podelili drugo nagrado iz sklada, ki so jo letos prisodili reviji Zaliv. 4. aprila je članom podal velikonočno duhovno misel dr. Oskar Simčič iz Gorice. 18. aprila je bila okrogla miza o problemih slovenske cerkve na Tržaškem, posebej še v središču mesta.

LITERARNA NAGRADA VSTAJENJE 1976

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, ravnatelj dr. Anton Kacin, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 4. aprila 1977 v Trstu in podelila literarno nagrado VSTAJENJE za leto 1976 Štefanu TONKLIJU za pesniško zbirko *Na križpotju cest stojim*, ki je izšla v Gorici 1976 pod psevdonimom Niko Kotnik.

Komisija je takole utemeljila svojo odločitev:

Štefan Tonkli spremlja s pesmijo slovensko zamejsko življenje že skoraj pol stoletja, njegove pesmi so odraz trpljenja primorskih Slovencev, a tudi vere in upanja v boljše čase, pogloblja se v vprašanja smisla življenja in zadnjih skrivnosti, iz njegovih pesmi odseva zvestoba slovenski zemlji in rodu. Izšel je iz ekspresionistične generacije, a ubral zaradi razmer lastno pot k stvarnejšemu umetniškemu izražanju. Nagrada velja kot priznanje za njegovo življenjsko delo.

Denar za nagrado je poklonila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

50-LETNICA SMRTI JAKOBA ALJAŽA

»Triglavski župnik« Jakob Aljaž je dal zgraditi v triglavskem pogorju več koč in hiš, toda širši slovenski javnosti je znan predvsem po triglavskem stolpu, ki nosi njegovo ime. Marsikomu je prav gotovo tudi znano, da je bil Jakob Aljaž glasbenik. Njegova je na primer znana skladba za moški zbor »Oj, Triglav moj dom«. Gotovo pa je manj znano, da je besedilo za to skladbo napisal Aleš Ušeničnik. Jakob Aljaž je umrl 4. maja 1927.

Drobci iz manjšinskega sveta

ŠE DVA ZBORNIKA

Ker smo že pri zbornikih, se lahko tu samo omeni manj znana knjižica, ki pa jo omenjajo druge publikacije. Gre za zbirko predavanj in posegov na VII. študijskem srečanju italijanskega odseka Mednarodne lige za poučevanje, vzgojo in ljudsko kulturo. Srečanje je bilo v Gorici od 25. do 27. septembra 1972, predmet razpravljanja pa pravice etnično jezikovnih manjšin. Zbornik malega formata nosi naslov *I diritti delle minoranze etnico-linguistiche*, izdala ga je Associazione Mazziniana Italiana (zal. Cissalpino - Goliardica, via Bassini 17/2, 20133 Milano; Milano 1974, 146 str., 2.500 lir). Vsebuje predavanja in posege tudi predstavnikov manjšin (med drugimi G. Buratti, A. Borme, O. Coisson, S. Pahor, A. Sfiligoj).

Ob koncu leta 1975 je Deželni inštitut za zgodovino odpornišstva v Furlaniji - Julijski krajini (Istituto Regionale per la storia del movimento di liberazione nel Friuli - Venezia Giulia, piazza Verdi 1, 34121 Trst) priredil ciklus predavanj z naslovom *Fašizem, protifašizem in odpornišstvo v Julijski krajini (1919-1945)*. Nastopili so tudi slovenski predavatelji (Karel Šiškočič, Milica Kacin - Wohinz, Branko Babič), ostali prispevki pa se dotikajo tudi slovenske usode v tistem obdobju. Inštitut je vsa predavanja izdal v obsežni številki svojega glasila *Bollettino* (leto IV., št. 2-3, avgust 1976, 82 str., 1.500 lir), ki tudi sicer prinaša članke o slovenski preteklosti v tej dobi.

SPISI prof. ALESSANDRA PIZZORUSSA

Profesor Alessandro Pizzorusso, ki poučuje v Pisi, se je v zadnjih letih uveljavil kot najvidnejši strokovnjak za pravna vprašanja narodnih manjšin v Italiji.

Že leta 1963 je za znani pravni leksikon *Novissimo Digesto Italiano* sestavil razpravo o pravici do uporabe materinega jezika (A. Pizzorusso, *Lingue [uso delle]*, *Novissimo Digesto Italiano*, IX, str. 934-946, UTET, Torino 1963).

Leta 1967 je izdal zelo obširno delo, ki posveča veliko prostora vprašanjem zaščite Južnih Tirolcev in prinaša vrsto dokumentov in virov (A. Pizzorusso, *Le minoranze nel diritto pubblico interno*, I-II, A. Giuffrè, Milano 1967, 854 str.).

Pozneje je za poslansko zbornico raziskoval manjšinsko problematiko. Iz tega gradiva so zrasli trije

spisi. Z različnimi poudarki in poglobitvami je v bistvu oblikoval isto besedilo, kar sam nekje pojasnjuje. Pomembno pa je, da so bile avtorjeve manjšinam naklonjene teze objavljene v pomembnih zbirkah, ki pričajo o Pizzorussovem slovesu. To bo vsekaror imelo svoj vpliv, ki se delno že pozna tudi pri sodstvu.

Septembra 1975 je bil dotiskan prvi zvezek nove obrazložitve italijanske ustave, ki jo ureja Giuseppe Branca. Komentar k 6. členu, ki govori o manjšinski zaščiti, je sestavil Pizzorusso (A. Pizzorusso, Art. 6, *Commentario della Costituzione a cura di Giuseppe Branca, Principi fondamentali (art. 1-12)*, str. 296-321, Zanichelli - Bologna, Soc. ed. Foro Italiano - Roma, 1975).

Avtor zgoščeno, a jasno obnovi zgodovino manjšinske zaščite v meddržavnem in notranjem pravu. Pri tem poudarja dejstvo, da so pred vojno gledali na manjšine s stališča narodne države in absolutiziranega nacionalnega principa, kar je privedlo do hudih napetosti, zato so po zadnji vojni hoteli zaščititi le posameznike, ne pa manjšinskih skupnosti. Zadnja leta pa se krepi načelo pluralizma, ki zahteva, da se v državi ovrednoti bogastvo posameznikov in posameznih skupin ter krajevnih značilnosti in potrebe, kar naj vsakomur omogoči, da sebi najbolj primerno prosto razvija svojo osebnost. V tem duhu je treba podpirati tudi narodne manjšine.

Pizzorusso obrazloži nekaj temeljnih pojmov o manjšinah, ki hočejo ostati zveste svojim značilnostim, a jih pri tem ovira večina («minoranze volontarie»), ter o manjšinah, ki bi se rade izenačile z večinsko skupnostjo, a jih ta odbija in ločuje («minoranze necessarie o loro malgrado»). Piše o dejanski enakopravnosti, za katero ni dovolj prepoved zapostavljanj («tutela negativa»), ampak so potrebni posebni zaščitni ukrepi («tutela positiva»). Pokaže na pravno vsebino 6. člena ustave, ki spada med najpomembnejša načela italijanske ureditve in predvideva posebne ukrepe. Sprašuje se, ali so manjšine pravne osebe.

Pisec poda pravno zgodovino manjšin v Italiji. Pri tem bi pripomnili, da si po prvi svetovni vojni Italija ni priključila le Istro in približno 200.000 Slovencev in Hrvatov. Prav tako ne drži, da je bila takratna predfašistična Italija v bistvu naklonjena manjšinam.

Ko preide k opisu položaja posameznih manjšin, Pizzorusso pokaže na možnost, ki jo je imela država, da uresniči 6. člen ustave s splošnimi zakoni, ki bi veljali za vse manjšine. To se je uresničilo le za zelo obrobne zadeve (npr. odprava prepovedi

»tujih« krstnih imen), vsaka manjšina namreč doživlja svojo precej različno pot do prave zaščite.

Pizzorusso potem opisuje različna sredstva, ki jih je država uporabila — od priznavanja nekaterih splošnih svoboščin do priznavanja manjšinskih pravic, teritorialne avtonomije in prilagoditve državnih organov zahtevam po manjšinski zaščiti. Posebej obravnava pravni položaj južnotirolske, aostanske, slovenske in ladinske manjšine, ki so več ali manj zaščitene (o hudem položaju Ladincev se pri nas bolj malo govori). O ostalih pravi, da zaslužijo vso pozornost, vendar ni mogoče misliti na enako ravnanje, saj večinoma želijo le kulturno jezikovno ovrednotenje. O Slovencih ne piše veliko, to pa zato, ker uživajo malo pravic. Omenja delitev Slovencev na tri vrste z ozirom na pokrajino, v kateri prebivajo, le delno izvajanje londonskega sporazuma, nemoč deželne ureditve itd. Osimskega sporazuma še ne jemlje v poštev.

Skoraj istočasno je izšla Pizzorussova knjiga *Il pluralismo linguistico tra Stato nazionale e autonomie regionali* (Pacini editore, Pisa 1975, 286 str., 4500 lir). O knjigi, ki je doživela laskave ocene, so pri nas že pisali, v Trstu so jo tudi predstavili ob okrogli mizi v avtorjevi prisotnosti. Besedilo je tu razširjeno, pojmi in razdelitev snovi pa v glavnem isti. Predvsem je obširen opis pravnega položaja štirih zaščitenejših manjšin, največ Južnih Tirolcev (str. 101-213), o katerih je sicer že obširno pisal v svojih dveh knjigah, vendar pred »paketom«.

Pozneje je izšlo še geslo o manjšinah v najsodobnejšem italijanskem pravnem leksikonu (*A. Pizzorusso, Minoranze etnico-linguistiche, Enciclopedia del diritto, XXVI, str. 527-558, A. Giuffrè, Milano 1976*). Tu je Pizzorusso še širše zajel snov, predvsem je razširil zgodovinski del in del o meddržavnem manjšinskem pravu. Pri tem pa pozablja na meddržavno pogodbo o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije iz leta 1966, ki je zelo pomembna tudi za varstvo narodnih manjšin.

Tudi v ostalih dveh omenjenih delih številna bibliografija je tu še bolj poudarjena (prisotne so tudi nekatere slovenske publikacije). Prav tako so naštetih pravni viri.

V ostalem avtor spet opisuje sredstva za zaščito manjšin, osnovne pojme, položaj manjšin v Italiji (tu pokaže, kako je v italijanski politiki stalnica, da so manjšinska vprašanja notranja vprašanja brez meddržavnih obveznosti).

Zaradi značaja publikacije, v kateri stoji to geslo, je ves sestavek zelo pregleden in jasen, pravi priročnik za prvo rabo.

(se nadaljuje)

Popravi!

V zadnji številki je v sestavku *Referati na manjšinski konferenci* v predzadnjem odstavku odpadel del stavka, ki se začne: »Objavljena sta referata raziskovalke... in ravnatelja iste ustanove dr. Raimonda Strassolda (*Slovenska etnična manjšina v Furlaniji-Juljski krajini — pravni vidiki*)...«

skipoldnevnikslove

NOVA MAŠA V ARGENTINI

Buenosaireški nadškof je konec lanskega leta posvetil slovenskega novomašnika Janeza Pintarja. Prvo sveto mašo je novomašnik imel v cerkvi Marije Pomagaj v Slovenski hiši v Buenos Airesu. Slavnostni govor je imel novomašnikov stric Janez Grilec.

25-LETNICA ROŽMANOVEGA ZAVODA

V Argentini so ob koncu lanskega leta proslavili 25-letnico zavoda za moško mladino. Zavod je ustanovil pred 25 leti škof Gregorij Rožman kot nekaj podaljšek prvih škofovih zavodov, ki so bili pred vojno v Št. Vidu pri Ljubljani.

SLOVENSKO SLAVJE V NEW YORKU

V največjem ameriškem mestu je bil 28. novembra lani simpozij, posvečen Cankarjevi stoletnici, stanju slovenskih cerkva v Ameriki in drugim slovenskim problemom. Predavali so prof. Rado Lenček o Cankarju, dr. Emil Hodnik o slovenskih cerkvah v Ameriki, ameriški učenjak slovenskega rodu dr. Nielsen o značilnostih slovenskega značaja, Peter Čekuta o kulturnem pluralizmu v Kanadi, V. Pregelj o etničnem odboru v Washingtonu, dr. Zdravko Kalan o slovenskih izročilih v New Yorku, arh. Helga Puc pa je ob koncu govorila še o dialogu z mladino in o nujnosti razgovora med generacijami. Ob simpoziju se je odvijal tudi kulturni program, predvsem posvečen Cankarjevim delom ob pisateljevi stoletnici. Znanstveni del srečanja bi vsekakor zaslužil, da bi se z njim seznanil širši krog slovenske javnosti, morda tako, da bi vsaj nekateri njegovi deli izšli v tisku.

TONE ZRNEC

Druga in tretja številka letošnjega Glasa SKA poroča, da je dirigent in vodja mladinskega zbora v Torontu lazarist TONE ZRNEC CM postal redni ustvarjalni član v Glasbenem odseku Slovenske kulturne akcije. Kulturno izredno razgledani glasbenik je tudi vicepostulator pri procesu za beatifikacijo škofa Barage. Zrnc je pred kratkim izdelal zanimiv barvni dokumentarec v slovenščini o Goršetovem delu v Kanadi.

Tolminska štala

Lanski potres je poleg Furlanije in Slovenske Benečije zajel tudi Tolminsko, povzročil ogromno stvarne škode in hudo prizadel tudi kulturno podobo tolminskih krajev. Arhitektura tolminske vasi je bila že doslej prizadeta zaradi nenehnih prezidav bodisi stanovanjskih kot tudi gospodarskih stavb. Opuščene kmetijske dejavnosti so prinesle drugačne življenjske razmere, iz kmečkega je nastalo delavsko - kmečko okolje, strojno delo pa vedno bolj zamenjuje delovne roke.

Popravila in prezidave po potresu bodo, kot se je bati, odpravila nekdanje prostorne kmečke izbe s pečjo v kotu, v veliki meri tudi štale, klonice, stoge, kozolce... V hišah bodo naredili »dnevne sobe«, namesto gankov »balkone«, okna bodo dobila namesto škur rolete in žaluzije, štale se lahko preuredijo v garaže. Preko javnih občil vdira tudi v nekdanjo vaško idilo meščanska in malomeščanska moda. In vendar je škoda, da tisočletna kmečka življenjska kultura izgine tako na hitro. Zasluži gotovo vsaj toliko, da ji posvetimo nekaj zapisov. Tokrat o štali in njeni vlogi.

Po tolminskih vaseh se štala nahaja blizu kmečkega doma. Stavba je velika, toliko kot sama hiša. Ime »štala« ima dva pomena, pomeni: celotno poslopje, v katerem je v prvem nadstropju skeden, pod streho prostor za seno (glajte), in v pritličju: štala za krave. Prostor za drobnico, lahko ograjen v kravji štali ali pa v posebni stavbi oz. ločeno od kravje štale, imenujejo »hlev«. Poseben prostor za prašiče je *svinjšček* (svinjšček), majhnemu hlevu pa pravijo »hlovček«.

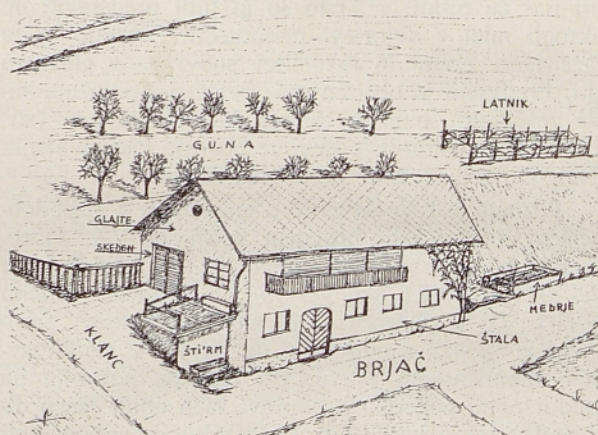
Med hišo in štalo imajo večje, prvotne kmetije obširen *b'rjač*. Štale so bile prej, tako kot hiše, krite s slamo. Po prvi vojski pa najdemo večino hiš kritih s *korci*, štale pa s *planetami*. Planeta je plošča iz eternita ali tudi iz peska in cementa. Zdi se, da je vzrok temu različnemu kritju dejstvo, da je morala hiša izgledati bolj imenitna. Streha s korci, velik in lepo oblikovan gank ter težka, narezljana vhodna vrata »parton«, z vratnimi okni ter lepo oblikovanimi rešetkami na njih, so hiši poudarjala tako imenitnost.

Tolminske vasi so grajene na kraju dolin, v reber hribov, v *grivo*. Vaška pot, *klanec*, se od spodnjega konca vasi dviga proti vrhu. Hiše in štale, ki si sledijo v grivo, so tudi s prvim nadstropjem v višini klanca.

Pri štali zavzema vse prvo nadstropje en sam prostor — *skeden*. Vanj vodijo velika vrata s klanca, tako da je mogoče skoznje zapeljati cel voz, naložen s senom, z enim parom konj. (Glej risbo). Skeden služi več namenom. Ko so še gojili žita, pšenico, ječmen, rž, ajdo, so v njem mlatili ali švigali snope, jih očistili plev v mlinu podobnem *biunku* (vevniku) in spravili v *kašone*.

V skeden so spravili *rakle* s fižolom (*visoki fižol* ali *ra-klovc*), jih tu obtrgali (strokov). V jeseni pa v skednih »majijo« *sirk* (koruzo). To delo ima tudi svoj družabni značaj in se začena takole:

Hiša, ki tisti večer maji, povabi nekaj sosedov in žlah-te, naj pridejo pomagat zvečer »majit«. To pomoč so potem dolžni tudi vrniti, ko majijo tisti, ki so prišli pomagat. Vrniti pomoč je nenapisana obveznost. Zvečer se v skednu okoli velikega kupa sirka, pravzaprav *panogelj* (storžev) zbere pisana družina: možje, žene, dekleta, fantje (ti se največkrat »povabijo sami«). Pridno jemljejo s kupa panogle, jih omajijo in pustijo le list ali dva na vsaki. Mečejo potem omajane panogle v korpo na vrhu kupa in od časa do časa jo izpraznijo v kot, kjer po dva, trije ali štirje možje ali očanci vežejo po štiri v *make*. Te make drugi dan obesijo sušit na late na ganku ali v kite (*čite*), na bodečo žico, ki visi izpod strešnega trama na zunanji strani štale ali tudi hiše.

Risba VALTER BEVK

Družba se pri majenju razživi, beseda steče, letijo šale. Posebno nadarjeni za pripovedovanje pripovedujejo, da bližnji poslušalci napeto vlečejo na ušesa. Fantje povasujejo dekletom ali jih dražijo. Na tihem prileti komu v glavo *burk* (mehki konec panogle, ki je brez zrnja), tako da neredko kar zaboli in prizadeti preži okrog, da bi odkril, kdo mu ga je vrgel. Ko je kup na sredi izginil, prinese gospodinja *povečernik*, v cinkasti skledi (*cinki*) orehe, jabolka, v peči pečen domač kruh. Ljudje si postrežejo sami, gospodinja in domača hči pa gresta okrog in ponujata vsakemu kozarec vina in štamperl žganja. Pri tem se mora vsak nekoliko braniti, češ da »ni potreben«. Gospodinja pa se ne da in pijačo kar vsili. Če je kje blizu kdo, ki zna gosti, se potem brž zasliši harmonika in družba se veselo zavrti, kar krepko čez polnoč.

Skedni so v letih po zadnji vojski služili tudi za *veselice*. Iz desk zbit oder, od njega do tal in okrog vse lepo obito s smrečjem. Stolov so nabrali otroci po hišah in jih po končani predstavi, v nedeljo popol-

dne, znesli nazaj. V skednju pa so potem plesali, točili vino in nudili prigrizek.

Nad skednjem, pod streho, je prostor imenovan *glajte* (množinsko ime). Vanje spravijo seno, zakaj skeden potrebuje kot prostor za delo. Iz glajt, pa tudi iz skednja, vodi v kravjo štalo v pritličju *tromba-jašek*, po katerem mečejo seno in ga dajo po jasnih kravam. Ponekod imajo v skednju, ravno nad vsakimi jasli odprtino *trombenco*, tako da vržejo vsaki kravi seno naravnost iz skednja.

Štala, v tem primeru prostor za krave v pritličju, je urejen tako, da ima čimveč krav jasli vzdolž stene nasproti vhodnim vratom. V tej štali je vsaj en hlevček za teleta. Če pa je velika, je v njej tudi hlev za drobnico in tudi za prašiče, posebno še, če imajo svinjo z mladimi. Krave namreč dajejo od sebe toploto in zato je v štali tudi pozimi lepo toplo.

Pred štalo ali zadaj za njo se nahaja gnojišče. Tega imenujejo *med'rje*. Beseda je, po Tumi, ograjen prostor na planini, v katerega so zagnali živino čez noč, okrajšana iz »medvereje«. V pomenu ograjen prostor bi, rabljena za gnojišče, vsekakor odgovarjala. Ko po vaseh še ni bilo vode, so gonili vsi napajat h koritom ob potoku ali studencu blizu vasi. Večje štale pa so imele *štirm*, v katerega se je zbirala strešnica, oz. deževnica, in pred štirmom korito. Na štirmu je bil

vrtilč, z eno ali dvema lehama. Vanj so sprva posejali vrzote in sadike kasneje posadili po njivah. Zatem pa nekaj rediča in drugih vrtnin.

Zadaj za štalo se ponekod razprostira *guna*-travnik, na katerem je nekaj sadnega drevja, kak oreh, nekaj latnikov in največkrat tudi večji vrt za zelenjavo, sočivje, cvetje in podobno.

Guno ob hiši imajo večje kmetije in stare kmečke hiše. Zdi se, da predvsem prvotne kmetije. Guna služi namreč za hitro oskrbo kmetije. Kadar se ne rajma (ne utegne) iti daleč v polje po travo za živino, recimo ob nedeljah, se jo useče na guni. Prav tako sadje in vrtnine, da ni treba za vsako jabolko in za vsak peteršilj na oddaljeno polje. Če je guna velika, daje seveda več kot pa samo za sprotno oskrbo, vendar ostaja ta še vedno njen glavni namen. Guna je samo tisti svet, ki se drži hiše ali štale, vse drugo, ki je oddaljeno, zunaj vasi, je polje.

Vestni narodopisec bo moral o vsem, kar je tu o štali zapisano, podati bolj nadrobno sliko, kolikor bo mogoče prave, bolj natančne podatke še zbrati. Stari ljudje se bodo v zvezi s štalo spomnili še mnogo navad in opravil, ki jih srednji rod, da ne govorimo o mlajšem, ne pozna več. Vendar pa poteka že skrajni čas; ko starejših ne bo več, bodo tudi ta stara kultura izročila izgubljena, če jih ne bo nihče zapisal.

MARTIN JEVIKAR

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

ŠTEFAN TONKLI

O Štefanu Tonkliju, ki se je rodil 1908 v Breginju, študiral v Gorici, postal 1931 duhovnik, služboval v Grahovem, Brestovici in v goriškem semenišču, odšel po zadnji vojni v Argentino, se vrnil, bil župnik v Mavhinjah, zdaj živi v pokoju v Gorici, sem pisal v Mladiki leta 1969, str. 94, kjer sem ocenil njegove pesniške zbirke: *Pesmi* (Trst 1934), *Bežni oblaki* (Gorica 1948), *Neurejen venec* (Buenos Aires 1950) in *Venec na grob materi* (Zbornik Svob. Slovenije, Buenos Aires 1954). Drugič o knjižici *Kaj si, bolečina?* v Mladiki 1972, 137-138.

Leta 1976 je izdal v Gorici v samozaložbi novo pesniško zbirko *Na križpotjih cest stojim* in se podpisal Niko Kotnik. Že v naslovu je poudaril osamelost in iskanje poti skozi zmede življenja, naslov sam pa je vzel iz prve pesmi, kjer pravi: »Na križpotjih cest stojim / in signalov luč lovim, / da uganem cilj in smer, / v varno zatočišče tir- / ali kot megla in dim / se v brezbrežje razgubim...« Sprahuje se, kaj je pravzaprav človek, ali samo eno izmed tisočerih bitij, sin hipa, blisk v temo, odgovor pa je, da je človek poklican »v

luč, v zavešt, / v poraz in hrepenenje, / si utira gaz v življenje, / žge ga opoj, bolest«. Toda če ni večen, je preklet, a če hoče najti mir, naj se zapre »v tihi hram srca«. Pozabil je na svojo dušo, se potopil »v trušč in blesk sveta«, duša pa se je »vtopila v mrtvi, motni in brezglasni mrak«.

Po teh razmišljanjih in izpovedih se pesnik zazre v naravo in se sprašuje, kdaj mu je drevo dražje, ko cvete in dehti, ali ko se šibi v plodovih. Odgovor je, da v jeseni: »Zdaj vse v zlatu goriš, / v dno srca me boliš- / joj, zdaj umira, drevo...« Ob dežju, zeleneči senožeti in svetlih kamnih v strugi je spoznal, »da družina smo / jaz in trava ena«. Nekoč ga je pomlad vsega prevzemala, vigred mu je umivala zenica in trkala na srce. Cvet ga ni priklenil, hitel je za tujim sojem in čarom, vendar čuti, da bo kmalu jok za njim in z njim bosta »mrak in strah«. V jeseni se želi pesnik razpršiti v veter »ko listi kovanja, / življenje bo sanja / in barv melodija / naj dušo opija«.

Zdaj ve, da je bilo življenje »svetla, zlata kaplja«. Čeprav mu bodo svetile na pot zvezde, ga bo rešil muk »še večni dan«. Na srebrnem rogu lune »vrag ubira mehke strune«, duša pa drhti »na obodu sveta«.

Sledi kratek cikel pesmi o Noemi, o kateri poje, da bi moral ljubiti njeno dušo in ji pomagati na vrh gore, »kjer ji božje zasijó zvezdé«, pa ga priteguje njeno telo, njena pesem ga uničuje. Vendar ne išče njenega telesa, ampak čudovito zarjo, »ki iz oči skrivnostno sije«. Njena duša išče srečo in lepoto, našla jo bo šele »v jasnih ognjih večnosti«. Naj ne misli nanj, rajši naj moli zanj, ko bo umrl.

Bolan je in spet se sprašuje, kaj je življenje. Pesem mu je zatrl mestni hrup. Kot se vzpenja drevo iz korenin in zemlje, tako hoče njegovo srce iz dna blodenj k Bogu. Križ mu obtožuje vest in tudi ponoči mečejo nanj sence hiš križ: »V neznano smer / samotni grem - / kje najdem dver / in prag k ljudem?« Ne ve, kam bo po smrti odskočil, »in groza negotovosti raztaplja me v beden atom«. Bliža se konec: »Že telo ko list bledí, / smrt ga z vlažnih tal pobira - / duša svobodno razstira / krila proti večnosti.«

Zbirka je vsebinsko bogata in mnogovrstna, v njej čutimo tesnobo in osamelost sodobnega človeka, ki se potaplja v mestni hrup in blesk, vendar ne najde stika

s sočlovekom in ne duševnega miru. Na drugi strani mu leta napovedujejo konec romanja, pred njim se odpira negotovost in strah pred poslednjo skrivnostjo. Ta življenjska stiska je pretresljiva, zelo sodobna, vendar jo blaži misel na Boga in večnost. Pesnik je tako tesno povezan z naravo, da se čuti z njo eno, njena spremenjajoča se lepota ga opaja, čim bolj mu potekajo leta, tem bolj jo razume in občuti.

Zunanja podoba pesmi je klasična, realistična, sveža in sočna, jezik izbran in izbrušen, verzi tekoči, skoraj vedno rimani, 19 pesmi ima kitice. V zbirki sta tudi dva soneta: *Pozabil sem, o duša...* in *Ali si iskanje...*. Drevo pa se bere od spodaj navzgor in ima obliko nekake čaše. 19 pesmi ima naslov po prvem verzu, o verzih pa lahko rečemo, da so tekoči. Čeprav zbirka ni moderna v današnjem smislu besede, je vsebinsko polna, mnogo povedna, topla in bogata človečanskih čustev, barv in naravnih lepot. Ob zbirki je dobil Tonkli literarno nagrado VSTAJENJE 1976 za življenjsko delo.

(Dalje)

eneoceneoceneoceneoceneoceneoceneocene

Thornton Wilder: Zaenkrat smo se izmazali

Kot tretjo — in zadnjo premiero v tej sezoni je SSG uprizorilo igro Thorntona Wilderja *Zaenkrat smo se izmazali* v prevodu Franceta Jamnika, ki je delo tudi režiral. Spretno napisano odrsko delo s humanim sporočilom opravičuje uprizoritev te igre na odru tržaškega gledališča: vendar spet na repertoarju delo, ki ima nekaj povedati, ki ni samo duhovičenje in igračkanje z besedami in situacijami, ampak daje gledalcu snov za razmišljanje o človeku in njegovi usodi. In čeprav nekateri očitajo igri zastarelost in preživelost, ker avtor vidi morda nekoliko preveč enostavno rešitev vseh problemov v moralni trdnosti družine, se vendar ne moremo izogniti občutki, da je drama zelo aktualna: družina Antrobus — to je družina Slehernika. Dogodki iz njenega vsakdanjega življenja so postavljeni v ogromne razdalje časa in prostora: v predzgodovinsko dobo, ko ledenik grozi človeštvu, da ga bo uničil, v biblijsko dobo, ko naj bi vesoljni potop spet uničil človeški rok, ter v dobo takoj po končani vojni, ko človek, uničen od prestanega gorja, s težavo najde v družini in med svojimi

knjigami spet vero in veselje začeti znova. Situacije, ki nastajajo v družini Antrobus v teh treh različnih obdobjih zgodovine, so situacije, ki spremljajo družino od Adama in Eve do danes. Konflikt med očetom Georgom in sinom Henryjem je podoben konfliktu med Adamom in Kajnom ali med modernim očetom in sinom, ki zavrača vsako avtoriteto. Stiska in bojazen pred bodočnostjo sta danes prav tako živi kot v končljivih trenutkih, ki so prikazani v igri. In kljub temu, da je človek danes obrnjen navzven, ostaja družina tisti mikrokozmos, v katerega se ogroženi človek vedno znova zateka.

Režiser France Jamnik je ambiciozno zasnovano predstavo uresničil dokaj uspešno, posebno s pomočjo scenografa Klavdija Palčiča, tako da učinkuje na gledalca kot vseskozi zanimiva in zaokrožena celota. Spretno in s precejšnjo mero iznajdljivosti je izkoristil vse zunanje možnosti, ki so mu bile na voljo, da je razgibal dejanje na odru. Zdi se mi pa, da je v množici zunanjih efektov igral dramski tekst kot tak nekoliko podrejeno vlogo, tako da ni prišla jasno

do izraza avtorjeva osnovna zamisel. Posebno je to opaziti pri skrčenem in poenostavljenem koncu igre. Čeprav je namreč Wilderjeva ideja o vpadanju gledališkega osebja v dejanje vprašljiva, ker razbija enotnost dejanja, ne vidim, zakaj je režiser pustil te intermezze drugod in ne v tretjem dejanju, kjer bi bili najbolj nujni. S tem, da je črtal citate iz Spinoze, Platona, Aristotela in biblije, citate, ki si jih je George skušal priklicati v spomin v težkih in dolgih urah na fronti, je režiser osiromašil konec drame za nekakšen zaključni resumé avtorjevega hotenja. Tako konec ne izzveni, ampak je kot nasilno pretrgan.

Anton Petje je galeriji svojih uspešnih stvaritev dodal še lik Gospoda Antrobusa: povprečnega moškega in izumitelja; moža, ki ga zakon zadovoljuje, pa spet utesnjuje, slabiča pred žensko zapeljivostjo, očeta, ki se ob hčerki ves razneži, uspešnega politika in tako dalje. Vsak obraz tega večplastnega lika je dobil v Petjeju svoj ustrezajoči izraz. Za druge igralce pa mislim, da pri gradnji svojih likov niso dovolj izkoristili vseh

možnosti, ki so bile implicitne že v tekstu samem. Tako glavna ženska lika predstavljata prva nekakšno posebitev matere in žene, steber družine, z dobrimi in senčnimi stranmi, ki jih ta vloga narekuje, druga pa služkinjo in ljubico, spodbujevalko izumov, posebitev ženske mikavnosti. Tako Mira Sardoč v vlogi Gospe Antrobus kot Lidija Kozlovič v vlogi Sabine sta bili zanesljivi in prikupni. Vendar pa se mi zdi, da Wilderjev namen, prikazati dva ostro začrtana, včasih nasprotujoča si značaja ni prišel do veljave, ker sta si bili v interpretaciji nekoliko preveč podobni in nista svojih vlog dovolj razčlenili in variirali. Gladys Mirande Caharije je svež in jasno začrtan lik ljubee hčerke, ki pa ji avtor ni dal večje možnosti razmaha. Zahtevnejša je vloga sina Henryja, ki jo je odigral Livij Bogatec. Vendar je ostal neizrazit in bled. Posebno v konfliktu z očetom v tretjem dejanju mu je manjkalo moči in prepričevalnosti. Živahna in verodostojna je bila Vedeževalka Bogdane Bratuževe. Obrobne vloge, s pomočjo katerih je režiser ustvaril v prvem dejanju nekaj zelo lepih skupinskih slik, so odigrali S. Colja, S. Kobal, S. Starešinič, A. Pregarc, A. Milič, S. Boninsegna, J. Rodošek, T. Smotlak, J. Lukež in drugi.

Scena Klavdija Palčiča je estetsko učinkovita, funkcionalna, bogata in domiselna v vseh treh dejanjih. Kostumi Marije Vidau so originalni, vendar moti kolebanje in nedoslednost med realno in fantazijsko zamisljo. Važen element, ki daje celotni predstavi zlitost in ubranost, je stilna glasba Pavla Merkušja.

Brez dvoma je bila to ena boljših predstav v zadnjih sezonah.

Matejka Maver

Krüger - Volker: Maks Žvižgač

Kot mladinsko igro je letos SSG uprizorilo Krüger - Volkerjevo delo Maks Žvižgač. Delo je brez velikih umetniških zahtev in fantazijske domiselnosti, tako da ne vem, iz katerih razlogov se je gledališče odločilo, postaviti ga na oder. Tudi če se

je hotelo pri izbiri igre izogniti pravljičnemu svetu, je vendar še dosti drugih mladinskih del, ki bi bila za naše male zanimivejša in zabavnejša.

Režiser Marijan Bevk je skušal s hitrim in sproščenim ritmom zakriti pomanjkanje vsebine. Ta tekoči in nagli tempo je tudi glavna odlika predstave. Pri tem je bila režiserju v pomoč iznajdljiva scena, ki si jo je zamislil ing. arh. Mirko Lipužič. Interpretacijsko delo ne predstavlja težav za nobenega od nastopajočih. Glavno težo je nosil Stojan Colja, kateremu pa se ni — verjetno brez lastne krivde — posrečilo ustvariti iluzije po rednega in nagajivega fanta, čeprav

je svojo nalogo rešil skrbno in marljivo. Vsem ostalim nastopajočim je uspelo dati svojim likom neko večjo ali manjšo verodostojnost. Kaj dosti več zaradi nezahtevnosti in neizrazitosti teksta samega tudi niso mogli doseči.

Glasba Aleksandra Vodopivca je lepo poživila igro. Motilo je samo to, da je bila glasbena spremljava preglasna in je večkrat preglasila petje nastopajočih.

Mladi gledalci so sprejeli predstavo s hvaležnostjo, ne pa z navdušenjem kot kakšno predstavo prejšnjih let.

M. M.

Božo Milanovič: Moje uspomene

Kdo je Božo Milanovič? To je starosta istrskih hrvatskih duhovnikov, ki že trideset let bije neustrašen boj za narodne, verske, socialne in kulturne pravice Slovencev in Hrvatov v Istri. Že leta 1967 je izdal I. in 1973 II. del zgodovine Hrvatski narodni preporod u Istri. Pred meseci pa je dal v javnost svoje spomine. V obeh knjigah, zlasti pa v spominih, odpira javnosti svoje delo v času Avstrije, Italije in v novi Jugoslaviji.

Božo Milanovič se je rodil 10. oktobra 1890 v Kringu blizu Ježenja. Na svoji življenjski poti se je ustavljal po nekaj let za šolanje na gimnaziji v Pazinu, za bogoslovje v Gorici in leta 1914 ga je tržaški škof Karlin v Trstu na dan sv. Cirila in Metoda posvetil. Svoje duhovniško delo je začel v Pičnu, kjer pa je že okusil prvo aretacijo kot politično nezanesljiv. Nato se je proti koncu I. svetovne vojne podal na Dunaj, kjer je hotel doktorirati, a so mu vojni dogodki to preprečili, dasi je imel že pripravljeno tezo in opravljene rigorozne. Doktorat je zaslužnemu Milanoviču podelila »honoris causa« na osnovi sprejete disertacije in priznanja njegovega duhovniškega, kulturnega in socialnega dela v Istri šele zagrebska teološka fakulteta leta 1962. V dobi fašizma je Milanovič izdal 57 knjig v 180 tisoč izvodih in naklado 129 tisoč molitvenikov »Oče, budi volja tvoja« v 14. izdajah in »Oče naš za otroke«. V borbi za slovensko oziroma hrvatsko besedo v cerkvi je

stal Milanovič v vrsti s škofi v Trstu (Fogarjem), Poreču (Pederzolljem) in Gorici (Sedejem), ki so leta 1927 sklenili in zahtevali, da se veronauk poučuje v materinščini. Po delu v Istri je Milanovič deloval več let v Trstu pri Sv. Ivanu in pri Sv. Antonu Novem, bil konfiniran v Bergamu, skupaj s pokojnim duhovnikom Gabrovškom, Bidovcem in Mezinem.

Po končani II. svetovni vojni so nastopile nove razmere, zlasti vprašanje dokončnih meja in usode Istre. Že v poletnih mesecih leta 1945 je začel Milanovič z akcijo o politični osvoboditvi in pripadnosti Istre. Istrski oblastni odbor je stopil v stik z Milanovičem in po njem z drugimi duhovniki. Znano je bilo, da so prav slovenski in hrvatski duhovniki, kolikor so še ostali živi in v Istri, najbolj poznali razmere. Istra je namreč ostala brez laične inteligence. Predstavniki nove Jugoslavije so računali na velik vpliv in ugled pa tudi v sposobnosti razgledanega Milanoviča. Prosili so ga, naj zbere istrske duhovnike, da se javno izrečejo za priključitev Istre k novi Jugoslaviji. Tu navaja Milanovič zanimive podatke o stikih z bivšim tržaškim škofom Santinom, ki je taktiziral in dovolil Milanoviču, da se preseli iz Trsta v Pazin, kjer si je z uspehom prizadeval za obnovo dijaškega doma, ustanovil semenišče z gimnazijo, duhovniško društvo, dosegel pouk verouka v šoli in ustanovitev Društva sv.

Mohorja za Istro. Z duhovnikom Piščancem, župnikom na Katinari, je šel v Pariz na mednarodno razmejitveno konferenco. Tam je dva meseca delal, zbiral podatke, pisal spomence in iskal odločujoče ugledne osebnosti ter ustvarjal javno mnenje, da morata Trst in Istra pripadati novi Jugoslaviji. Angleška, francoska in ameriška črta so rezale Istro in jo predlagale Italiji in Jugoslaviji. Odločilen za pripadnost Istre pa je bil sestanek s štiričlansko zavezniško komisijo 19. marca 1946 v Pazinu in predstavištvom Zbora svečnikov sv. Pavla za Istro, katerega je vodil Božo Milanovič. To zastopstvo je komisiji dokazalo, da je v Istri 75 odstotkov hrvatsko-slovenskih župnij, 13 odstotkov mešanih in le 12 odstotkov italijanskih. Med obema vojnama je fašizem izvršil strahotno nasilje na škodo Slovencev in Hrvatov. Vsi dokazi in statistike so odločujoče vplivali, da sta se ameriška in angleška delegacija odrekli svoji liniji in pristali na francosko na Mirni. Zoper spomenico in razgovor z delegacijo so nastopili zlasti škof Radossi iz Poreča in drugi. Ne drži pa trditev, kjer na strani 151 Milanovič piše: »Začudil pa sem se, da me je v tisti dobi obiskal prijatelj Janko Kralj, goriški Slovenec, in mi je ponudil veliko vsoto, če javno izjavim, da ni bilo treba Istro priključiti slovenski republiki...« Ta trditev ne more držati, ker je Janko Kralj že decembra 1944 v Rimu umrl, torej pred koncem vojne, preden se je začel diplomatski boj za meje. Prav tako so nejasne izjave o bivšem poslancu Ščeku v zvezi z nekim duhovniškim sestankom v Trstu pri škofu Santinu, o katerem naj bi Šček pisal predsedniku hrvatske vlade dr. Bakariču, da so naši duhovniki šli na sestanek v Trst zato, da bi se izjavili za priključitev Istre Italiji... Naj bo že kakorkoli. Kralj in Šček sta že oba pokojna, pred nami pa je zanimiva knjiga spominov, ki nam nudi širok in strnjen pregled o življenju Istre in je časten spomenik slovenski in hrvatski duhovščini, ki je vztrajala na svojih mestih kljub nasilju in težavam tudi v povojnem času.

Milanovičevi spomini lepo dopolnjujejo njegovo knjigo Hrvatski narodni preporod v Istri I. in II. del ter vrsto predavanj, ki jih je imel

pred časom v Trstu v DSI Leopold Jurca in jih je objavil v ljubljanski Družini. Usoda Istre je po dva tisoč letih rešena. Nasilje, ki se je zgodilo nad Istro, ko je Avgust združil Istro z Benečijo in ustanovil X. italško regijo, so se ponavljala. Ko je padla zadnja istrska trdnjava Nežac nad Puljem v rimske roke, je bila zapečaten usoda Istre. S pokolom v Nežacu je svoboda Istre zatonila. Z nasprotno obale pa so prihajali novi elementi politične, socialne in duhovne kulture. Poznejši slovanski val ni zmozel postaviti obrambnega zidu proti vplivu Zapada in Vzhoda. Tudi Avstrija in Benetke nista bili naklonjeni slovanskemu življu v Istri. Ta je moral le hlapčevati. Čas

fašizma pa je hotel nasilno zbrisati, kar je kljub neugodnim časom poglalo korenine.

Pisec spominov Božo Milanovič, ki je med starejšim slovenskim tržaškim življem dobro poznan, se s svojim delom za narod pridružuje svojemu velikemu vzorniku Istranu škofu Juriju Dobrili.

Dr. Božo Milanovič se bliža 87. letom. Ko gleda nazaj v preteklost, lahko mirno reče: »Dober boj sem bojeval... in svoj cilj dosegel...« Cerkvene oblasti in Sveta stolica so mu dale častna priznanja in odlikovanja, pa tudi svetna oblast mu je priznala njegovo delo in ga odlikovala z redom za »zasluge za narod«.

Maks Šah

Tržaški časopisi 1863-1902

Pred kratkim je izšla pri založbi Lint v Trstu pomembna knjiga Silvana Monti Orel *I Giornali triestini dal 1863 al 1902* - Tržaški časopisi od 1863 do 1902. Obsega 715 strani večjega formata in stane 15.000 lir.

Knjigo je na prvi strani predstavil dekan Filozofske fakultete tržaške univerze Giuseppe Petronio in pojasnil, kako je nastala. Delo je sad znanstvenega raziskovanja treh doktoric: Silvine Monti Orel, Marinelle Colummi in Marine Nadali in so ga pripravljale od 1965 do julija 1976, vendar pa je največji del opravila Orlova. Pobudo je dal Inštitut za moderno jezikoslovje tržaške univerze, denar je prispeval Narodni odbor za raziskave.

V Uvodu je Silvana Monti Orel razložila svoje delo in ob časopisih v strnjenih besedah podala tržaško zgodovino zadnjih štiridesetih let preteklega stoletja. Časopisi so najvernejše ogledalo političnega, kulturnega in gospodarskega življenja dobe in kraja, kjer izhajajo, in Orlova je poglobila iz njih bistvene črte, iz katerih moremo razbrati tedanje razmere. Leta 1861 so Tržičani izvolili po desetih letih nov občinski odbor in v občinski palači se je tedaj naselila liberalna, filoitalijanska skupina, ki je potem pogojevala politično življenje do konca prve svetovne vojne in še po njej. Tržaško pristanišče se je moralo prilagoditi moderni

tehniki in mehanizaciji, kar ni šlo brez težav, pretresov in gospodarskih žrtev. Tržaška kultura se je znašla na razpotju, ali naj se nasloni na italijansko ali srednjeevropsko. Počasi se je začela vedno bolj prepajati z italijansko, vendar pa je še vedno ostala odprta najnovejšim evropskim gibanjem, kot so bili francoski in nemški naturalizem, ibsenovski psihološki realizem, francoska in nemška dekadenca in drugi.

Slovenci na splošno in tržaški še posebej so se leta 1848 narodno prebudili in začeli zahtevati svoje narodne pravice. Ko je 1860 zavladovala v Avstriji ustavna doba, so začeli misliti, da bi izdajali v Trstu politični list. Trst je imel marsikatero prednost pred Ljubljano. Bil je važno trgovsko središče v Avstriji in je od nekdaj pritegoval Slovence iz drugih pokrajin. Bil je bolj bojevit, ker so bili Slovenci narodno ogroženi z dveh strani, a tudi bolj razgledani, ker so dihali dve kulturi in doživljali dve politični gibanji, obe v bojih med seboj in večkrat obe proti njim.

Orlova je analizirala zlasti časopisa *L'Indipendente* (od 1877 do 1923), ki je bil ves čas glasnik italijanskega iredentizma, in *Il Piccolo* (od 1881 do danes), ki je podpiral prvega in ga nadomestil in prekosil. Oba sta bila odločno protislovenska. Poleg njiju je opisala in označila ostale italijanske časopise.

Pri vsakem časopisu je v knjigi naveden naslov in vse spremembe, ki jih je list doživljal v teku svojega izhajanja. Vzemimo za zgled tržaško Edinost, pri kateri so ti podatki toliko dragocenejši, ker popolne ni najti ne v Trstu in ne v Ljubljani, morda jo ima Dunaj:

EDINOST. Glasilo slovenskega političnega društva tržaške okolice (od januarja 1880: Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko; od januarja 1882: Glasilo političnega društva «Edinost» za Primorsko; od 27.7.1914 manjka podnaslov). Geslo: «V edinosti je moč» (od 27.7.1914 ni gesla). Tiskarna: Lloyd Austriaco (od 26.5.1881 Hualla; od 24.5.1885 Dolenc; od 2.4.1898 Tiskarna Edinost). Odgovorni urednik: Ivan Dolinar (od 20.4.1880 Ivan Tosti; od 1881 Josip Milanič; od 24.5.1883 Ivan Dolinar; od 19.12.1883 Josip Milanič; od 1885 Viktor Dolenc; od 1887 Julij Mikota; od 1.6.1896 Fran Godnik; od 7.5.1904 Štefan Godina; od 1.9.1922 Anton Gerbec; od 24.7.1924 Fran Perič; od 15.8.1925 Joško Vouk; od 3.9.1925 Fran Perič). Leta izhajanja: 8. januar 1876 — 2. september 1928. Format se je menjaval med četvorko in folio. Periodičnost: štirinajst-dnevnik (od januarja 1880 tednik; od julija 1882 dvakrat na teden; od januarja 1894 trikrat na teden; od 2.4.1898 dvakrat na dan; od januarja 1900 dnevnik). Cena: v začetku 7 soldov, na koncu 30 centezimov.

Tem natančnim podatkom, ki jih ne dobimo v nobeni slovenski publikaciji, sledi malo več kot ena stran oznake lista. Pravi, da je bila Edinost «il portavoce del nazionalismo slavo a Trieste» — glasnik slovenskega nacionaliza v Trstu. Trditev je brez dvoma pretirana, ker ne moremo govoriti o nacionalizmu v pomenu, ki ga beseda predstavlja, ampak o narodnosti, domoljubju, zapisati bi bila morala, da se je Edinost borila za narodne pravice Slovencev in Slovanov v Trstu, ker so tu živeli tudi Hrvati in Srbi. V nadaljevanju je Orlova boljše zadela pisanje Edinosti, ko pravi, da se je trudila, da bi prebudila narodno zavest med slovenskim ljudstvom v tržaški okolici. Podpirala je trializem, zavračala panslavizem, bila kritična do vlade na Dunaju, ki je bila konservativna in ni spoštovala koristi slovenskega naroda. Zato so jo večkrat zaplenili. Vsa leta

je zagovarjala slovenske tradicije, zato je večkrat zavračala šovinizem šovinističnih italijanskih listov in družtev.

Na koncu je kot pri drugih listih povedano, kje je v Trstu Edinost ohranjena: v Biblioteca civica, v muzeju in v državnem arhivu predvsem zaplenjene številke.

Iz primera Edinosti je jasno, kako je vsa knjiga sestavljena. Orel, ki je največ raziskovala in dala knjigi dokončno obliko, je preiskala časopise same, poleg tega je pregledala v državnem arhivu v Trstu zaupne akte cesarsko-kraljeve avstrijske policije. Ta je vodila za vsak časopis poseben list, ki ga je vsako leto trikrat dopolnjevala. Na tem listu so bile označene vse spremembe, zaplembe, število izvodov in cena. Zaradi prostora je morala opustiti število izvodov, ker se je to prevečkrat menjavalo in bi knjiga preveč narasla. Vendar pa bi prav naklada posameznih listov pokazala njihovo razširjenost in pomen. Za Edinost je n.pr. znano, da je začela izhajati v 500 izvodih, leta 1926 — dve leti pred ukinitvijo — pa je imela 15.000 izvodov. Prav bi bilo, če bi kdo preiskal te policijske zapise za slovenske liste in jih objavil.

Vseh časopisov je izhajalo v Trstu od 1863 do 1902 560. Največ je bilo italijanskih, slovenskih, nemških, nekaj hrvaških, grških in francoskih. Vseh slovenskih listov je bilo 30, toda samo Edinost je vzdržala nad deset let. Večinoma so bili slovenski listi kratkotrajni, največ nekaj let.

Šele iz knjige Tržaški časopisi smo spoznali nekaj podjetnih slovenskih izdajateljev. Prvi je bil Gašpar Henrik Martelanec, ki je izdajal predvsem humoristične liste, in sicer v tržaškem italijanskem narečju in v slovenščini. Leta 1866 se je prvič pojavil v javnosti, ko je sodeloval v *Tržaškem ljudsmilu* Josipa Godine Verdelškega. Leta 1869 je začel izdajati humoristični list *JURI S PUŠO*, ki je imel v podnaslovu: »Humorističen list za Lahone, Nemškutarje in druge nerodne ljudi«. Geslo: »Slovenci! Ne udajmo se! Živio!!! Slavjani! Zjedinito se!! Živio!! Strela udri iz višine — izdajalca domovine!« Izhajal je dve leti in dosegel po urednikovi izjavi 3.500 izvodov. Istega leta je začel Martelanec izdajati politično narodni list *JADRANSKA ZARJA*, ki je

prav tako vzdržal dve leti. Leta 1870 je poskusil Martelanec s humorističnim *PETELINČKOM*, a so izšle le tri številke. Dve leti pozneje je začel izdajati humoristične liste v italijanskem tržaškem narečju in z njimi se je enako boril za slovenske koristi kakor s slovenskimi listi. Od 1872 do 1886 je izdajal kar osem teh listov, kar je rekord v tržaškem izdajateljstvu, in vsak list je izhajal okrog dve leti. Naj navedem naslove: *El zavatin de Trieste*, *Sandro*, *El Triestin*, *L'Oca*, *El Dindio*, *El Zurlo*, *Tramway* in *Il Gallo di Trieste*.

Drug podjeten tržaški izdajatelj je bil učitelj Ivan Piano od Sv. Ivana, ki je zaradi slovenske narodne zavednosti izgubil službo. Izdajal je tri liste, in to so bili: *Ilirski Primorjan*, o katerem smo že govorili, *Primorec*, političen, Podučiven in kratkočasen list, z geslom: Naprej zastava Slave — za blagor očetnjave. Izhajal je od 1867 do 1870 po dvakrat na mesec kot nadaljevanje Ilirskega Primorjana. Vzporedno z njim je izdajal Piano *Slovenskega Primorca*, in sicer vsakih 14 dni, da je eden ali drugi prišel vsak teden med bralce.

Dva lista je izdajal v tej dobi tudi znani Josip Godina Verdelški. Leta 1866 je izhajal *Tržaški ljudomil*, leta 1869 pa *Pod lipo*.

Po letu 1890 je postal Trst središče slovenskega delavskega tiska. V knjigi so navedeni naslednji slovenski delavski listi: *Delavski list* (1890-91), *Delavec* (1897-98), *Rdeči prapor* (1898-1905) in *Svoboda* (1897-98).

Za nekaj slovenskih listov Orlova ni našla v tržaških nahajališčih nobenega izvoda, zato jih je opisala samo po policijskih zapiskih in drugih virih. Škoda, da se ni opirala vsaj na dve slovenski bibliografiji, kjer so popisani skoraj vsi tržaški listi. To sta: dr. Janko Šlebingar: *Slovenski časniki in časopisi*, bibliografski pregled od 1797 — 1936, in Miša Šalamun: *Slovensko primorsko časopisje*, zgodovinski pregled in bibliografski opis. Tu bi bila našla navedbo nahajališč zunaj Trsta in še kak podatek. Vendar pa je knjiga Tržaški časopisi popolnejša in izčrpnjša od obeh slovenskih, poleg tega je pri vsakem časopisu dodana njegova oznaka. Ostalo pa je nekaj tiskovnih napak in tudi strešice pri č, š, ž pogosto manjkajo.

Martin Jevnikar

Nemška izdaja slovenskih pravljic in pripovedk

Dunajska založba JUGEND UND VOLK s podružnico v Münchnu je pred kratkim z letnico 1976 ponatisnila knjigo slovenskih pravljic in pripovedk, ki jih je zbrala, priredila in v nemščino prevedla znana slovenska mladinska pisateljica Kristina Brenkova. Knjiga, ki je pri isti založbi prvič izšla leta 1973, se imenuje »Pastirček«.

Kristina Brenkova je v zbirko uvrstila enajst slovenskih ljudskih pripovedk in pravljic, ki jih krasi slikovit in poveden jezik, solidarnost z ubogim in šibkim, poetični lirizem in smisel za napeto pripovedovanje. V teh prisrčnih pravljicah se vedno skriva tudi izrazita ljudska modrost, nasvet o pravilnem vedenju, ki te vodi v boljše življenje. Napuh, nečimernost, lakomnost in sovraštvo so v pravljicah kaznovani, zmaga pa dobrot, ljubezen in pravičnost. V tem smislu moramo omeniti pravljico »Pastirček«, v kateri bi si ubogi pastirček mogel pridobiti veliko čredo goveda, ovac in koz, ko bi sledil nasvetu mogočnih vil in se ne bi spozabil. Posebno slikovita je pripovedka o »Toplem potoku«, v kateri dobra vila pomaga Janezku in njegovi materi, ki je tudi pozimi morala prati perilo v ledenomrzlem potoku. Vila je naredila čudež in potok ogrela. Ta pravljica je podobna kot »Pastirček« realistična, torej vzeta iz nekdanjega nadvse trdega življenja, ko je pranje ob ledenem potoku bilo še vsakodnevni posel. Dobra vila, današnji pralni stroj, je bila tedaj le pravljica fantastičnost.

V nemški izdaji slovenskih pravljic in pripovedk so natisnjene še pravljice »Ajdovo zrno«, »Kralj Matjaž«, »Hvaležni medved«, »Zlata orehova vejica«, »Jug in burja«, »Zlati vrček kačje kraljice«, »Pametna deklica«, »Ubogi povodni mož« in »Srajca srečnega človeka«.

Nekatere motive, ki se pojavijo v teh slovenskih pravljicah, moremo v različnih variantah najti tudi v pravljicah drugih evropskih narodov, predvsem pa pri nemških variantah. Tako je znamenita slovenska legenda o »Kralju Matjažu«

močno blizu nemškim pravljicam o »rdečebrcu cesarju Frideriku Barbarossi. Kratka, a tembolj plastična je basen o »Hvaležnem medvedu«, ki je, boljši kot so o njem mislili, v ukradeni zibelki prinesel v zahvalo, da mu je gospodinja izdrla trn iz tace, veliko sočnih, divjih hrušk. Nenavadna je pravljica o »Jugu in burji«, resnično pravljica je grozljiva pripoved o »Zlatem vrčku kačje kraljice«, ki je bila zakleta kraljična in jo je odrešil pogumni mladenič. V pravljici »Srajca srečnega človeka« pa je skrit tudi socialni protest, saj srečni človek, ki bi naj z lastno srajco osrečil nesrečnega kralja, srajce sploh nima, ker je popoln siromak.

V zadnjih dveh letih so začeli v Ameriki in Angliji po pravljicah vedno bolj segati tudi odrasli ljudje. V Zvezni republiki Nemčiji izdaja slovito zbirko pravljic založba Diede-

richs v Düsseldorfu in Kölnu. Tu so v različnih zbirkah izšle tudi pravljice jugoslovanskih narodov. V letu 1967 izdani knjigi »Evropske pravljice in legende« so objavljene tudi tri slovenske legende. V zadnjih letih se je zelo priljubila tudi žepna izdaja svetovnih pravljic založbe Fischer. V tem smislu dopolnjuje izdaja slovenskih pravljic v priredbi in prevodu Kristine Brenkove novo usmeritev na zahodnem kulturnem prostoru. Pred nekaj leti je v Švici izšel nemški prevod Bevkove mladinske povesti »Tonček«. V nadvse lepem prevodu izdana zbirka slovenskih pravljic, ki jo je ilustrirala Sieglinde Meder in opremila Christina Oppermann-Dimow, vodi v slikovit svet izbrane fantazije in igrive ljudske domiselnosti že najmlajše bralce na nemškem jezikovnem prostoru.

Lev Detela

»The dilemma of the melting pot«

Kolumbijska univerza iz New Yorka je oktobra 1974 priredila študijsko zborovanje o prispevku ljudi iz današnjega ozemlja Jugoslavije ameriškega ozemlja, posvetila pa ga je spominu Mihaela Pupina ob stoti obletnici prihoda v ZDA. Sodelovala je tudi zveza jugoslovanskih univerz.

Zborovanje je bilo posvečeno zgodovini priseljavanja iz Jugoslavije oz. ozemlja njenih današnjih republik, zgodovini diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in ZDA, doneskom priseljenih znanstvenikov, vprašanju obstojnosti narodne samobitnosti v ameriški družbi, oceni kulturnih izmenjav med obema državama itd.

V nedeljo, 6. oktobra 1974, je bil zjutraj poseben del zborovanja posvečen temi *The dilemma of the melting pot: the case of the South Slavic languages* (v zelo prostem prevodu: vprašanje kulturne in družbene asimilacije v Ameriki, primer južno slovenskih jezikov).

Pod tem naslovom je pred nekaj meseci izšla posebna knjiga, v kateri so vsi referati tega oddelka. Izšla je kot 2-3. številka 16. letnika revije

General linguistic, ki jo izdaja The Pennsylvania State University Press, University Park and London. Knjigo sta uredila Rado L. Lenček in Thomas F. Magner.

Magner je imel splošni uvod, sledila krajši razpravi Roberta Austerlitz (o dvojezičnosti) in Rada Lenčka (*Jezikovna raziskava o problemih jezikovnega medsebojnega vplivanja v govoru slovanskih skupnosti v ZDA*), ki sta nekako uokvirili problematiko. Sledijo štiri konkretne raziskave o stanju štirih južnoslovanskih skupnosti v ZDA; med temi je za nas posebno zanimiva raziskava Josepha Paternosta s Pennsylvania State University. Posvečena je jezikovnim značilnostim Slovencev v Minnesoti, toda pa nam 50 strani dolgo podoba zgodovine, navad, številčnosti in jezika Slovencev in njihovih potomcev v pokrajini, ki v najboljšem primeru v loku štirih generacij prehodijo pot od enojezičnosti (slovenščine) preko dvojezičnosti (angleško-slovensko) do popolne enojezičnosti (angleščine).

Ivo Jevnikar

(nadaljevanje)

se naši otroci v prvem razredu osnovne šole tudi danes učijo iz podobnih učbenikov. Toda življenje ni isto kot v teh lepih knjigah. Čemu izlivati toliko ljubezni v pripravo teh knjig! Čemu varati otroke, kako čudovita je slovenščina in kako naj jo imajo radi in naj jo spoštujejo! Ozrite se naokoli! Ali poslušate Slovence, kako govorijo svoj jezik, recimo po radiu? Ali ste brali šapirografirano enkratno glasilo slovenskih dijakov LSD? Ali ste brali zadnjo številko revije Most? To počenjamo s slovenščino mi sami. Poleg tega pa slovenščina sploh nima vstopa k sv. Justu in na naših praznikih in veselicah postaja vse bolj drugorazredna. To so »prvi koraki« — toda kam?

R. S.

V marsičem imate prav, toda zaradi tega še ne smemo obupati. Vsak, ki ima slovenski jezik rad, naj v govoru in pisanju pokaže, kako je treba jezik negovati in ljubiti. Zgledi so najbolj učinkovito vzgojno sredstvo tudi danes. Na marsikateri prireditvi in tudi po radiu in časopisih je še mogoče poslušati in brati lep in sočen jezik.

PODPORNIKI MLADIKE

Podporno naročnino so nakazali: KLARA ŠTURMAN iz Trsta, družina MARKUŽA iz Nabrežine, inž. MILAN SOSIČ z Opčin, FRANC TERPIN iz Gorice, ALBINO SANCIN iz Trsta, B. SLAVEC iz Mačkolj ter ANTON BACHI iz Trsta.

LISTNICA UPRAVE

Nekateri naročniki v Sloveniji niso prejeli lanske devete številke, za kar se oprostamo. Izvedeli smo, da je bila številka odtegnjena iz prometa. Še nekaj izvodov imamo na razpolago in jih naročniki lahko dvignejo na upravi brezplačno.

DAROVI

Za tiskovni sklad MLADIKE so darovali: g. Angelo Cracina iz Buje 1.000 lir; Marko Kos iz Trsta 1.000 lir; »NN« iz Gorice 1.000 lir; J. Gradšnik 1.500 lir; G. Gherdina iz Trsta 5.000 lir; Metoda Žvanut iz Gorice 5.000 lir; dr. Oskar Simčič iz Gorice 20.000 lir; Lojze Burješ iz ZDA 10

SVET SLOVENSКИH ORGANIZACIJ

priređi

SLOVENSKI TABOR

ob 25-letnici smrti in 100-letnici rojstva Vinka Vodopivca

DOBERDOB - sobota, 18. in nedelja, 19. junija 1977

čuk na obelisku

KAJ PREDLAGA ČUK

Glejte no, kaj si je izmislil ČUK v svoji plemeniti težnji, da bi čimbolj razgibal slovensko kulturno življenje v Trstu! Temu našemu čukastemu ČUKU je posebno prirasla k srcu lanska predavateljska sezona nekaterih klubov. Tematika predavanj se mu je zdela sicer nadvse aktualna, polna žareče problematike, toda ČUK bi hotel kaj več: hotel bi jo napraviti eksplozivno, tako da bi poslušalci napolnili ne samo dvorano, ampak tudi stopnice, z repom po tržaških ulicah. In tako nam je, ne bodi len, poslal

predlog za predavateljsko sezono v prihodnjem letu s sledečimi temami:

Čuki na Primorskem
Od pajka do pajka
Križi našega čebelarstva
Večer s prijateljskim klepetom
ob kozarcu

Iz zgodovine pršuta
O asimilaciji Eskimov
V prihodnost terana
Veverica, vesela živalca
Večer s prijateljskim klepetom
ob kozarcu

Pojdimo v Tanzanijo
Jagodičje z gospodarske plati
Lisica je prav zvita zver
Mi se imamo radi, radi, radi
Večer s prijateljskim klepetom
ob kozarcu

OKROGLE MIZE V PRIHODNJI SEZONI

ČUK je zvedel za nekatere okrogle mize, ki se pripravljajo v sezoni 1977-1978 v Trstu. Navajamo prireditelje in teme:

Slovensko gledališče:
OD POSTELJE DO POSTELJE

Dijaki liceja »Prešeren«:
SLOVNICA KOT REPRESIJA

Uredništvo Novega lista:
O EVROREALIZMU

Tržaška univerza,
slavistični oddelek:
EN DUH V DVEH PRIIMKIH

Bogo Samsa in Boris Race:
SLOVENSKE SLUŽBE, NAPREDOVANJA IN PENZIJE V INDUSTRIJSKI PROSTI CONI NA KRASU

Jolka Milič iz Sežane:
RITKA V NAJSODOBNEJŠI SLOVENSKI POEZIJI

Dijaki gimnazije v Kopru:
OKUPACIJA KOT SANJA

dol.; na Černetovem večeru v DSI 4.500 lir; JMS v spomin na pok. prof. Otona Berceta 10.000 lir; sestri ob drugi obletnici smrti brata Dušana Černeta 30 dol.; Franc Terpin iz Gorice v spomin na pok. prof. Peterlina 40.000 lir.

SPOROČILA UREDNIŠTVA

V prejšnji številki Mladike je na 33. strani v članku »Priznanja za amatersko gledališko delo« izpadlo ime nagrajenke MAGDE LUPINOVE, ki je prejela priznanje »za lahkotno igro v vlogi Marice, prikupnega in trmastega dekleta v igri Sumljiva oseba v izvedbi prosvetnega društva štandrež«. Igralki se za izostalo ime opravičujemo.

V isti številki je očitno imel prste vmes tiskarski škrat, saj je na 24. strani izpadlo pri objavljeni fotografiji ime dr. Zorka Hareja, ki sedi za predsedniško mizo na obnem zboru Slovenske skupnosti. Dr. Harej je četrti od leve med špacapanom in Gradnikom.

zasmehindobrovoljozasm

Osemletni Pavel prosi mamo, naj mu da oranžado.

»Pij raje vodo, ki je bolj zdrava kot oranžada!« mu odgovori mama.

Pavel pa odvrne: »Zakaj pa je Kristus napravil iz vode vino, če je tako zdrava, kot praviš ti!«

* * *

V zaporu.

»Koliko so ti dali?«

»Tri tedne.«

»Samo tri tedne? Kaj pa si naredil?«

»Ubil sem tri ljudi.«

»In so ti dali tri tedne! Jaz sem samo sunil denarnico, pa so me zasilili za eno leto.«

»Že, že, a mene bodo po treh tednih še obesili.«

* * *

»Za božjo voljo, Pepka, zdaj nas misliš zapustiti, ko je toliko dela! Kaj nisem vedno delala s teboj kot s svojimi otroki, s svojim možem...«

»Ste ja, gospa, zato pa! Še dobro, da imam srečo in lahko grem proč!«

* * *

Moški ženski: »Kaj boš pa rekla možu, kje si bila?«

»Da sem bila v tvoji družbi.«

»Ti se vedno šališ!«

Ženska pride domov in mož jo res vpraša: »Kje si bila, draga?«

»Z nekim moškim sem imela sestanek.«

»Blagor tebi, vedno se ti ljubi zbijati šale.«

Jurčka so poslali za nekaj dni k teti. Ko se je vrnil, je našel doma majhno sestrico. Ves vesel je tekel to novico povedat sosedovemu Marku. Ta se je od same nevoščljivosti začel grdo držati, a Jurček ga je začel vzpodbujati: »Saj jo lahko dobiš tudi ti. Samo k moji teti pojdi spat za nekaj noči.«

* * *

»Kako pa da hodiš s fantom vedno proti postaji na sprehod?«

»Oh, saj veš! Če bi se objemala po cesti, se takoj kdo obregne, pred kolodvorom pa si lahko dava duška. Nihče ne dela pripomb, ker mislijo, da se bo fant odpeljal kdove kako daleč.«

* * *

»Uboga gospa, kako je kratkovidna! Še v posteljo nese s seboj očala.«

»Zakaj pa v posteljo?«

»Da bi mogla spoznati ljudi, o katerih se ji sanja.«

* * *

Na sprejemu se najdeta dve gospe, Amerikanka in Slovenka.

»Imate dobrega psihiatra?« vpraša Amerikanka.

»Še nikoli v življenju nisem šla k psihiatru.«

»Ni mogoče! Saj potem... potem vendar niste pri čisto zdravi pameti,« vzklika začudena Amerikanka.

* * *

Šolska naloga.

Kenguruj ima na trebuhu velik žep, v katerega se skriva, če preti nevarnost.

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757

Slovenska prosveta - Trst
in Zveza slovenske katoliške
prosvete - Gorica

RAZPISUJETA

tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1977. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije. Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.

Zelo debela gospa je vstopila v tramvaj in zasedla dva prostora.

Nekdo se je naglas ponorčeval: »Nisem vedel, da tramvaj prevaža tudi slone!«

Gospa pa: »O zakaj pa ne! Tramvaj je kot Noetova barka. Vsi najdejo svoj prostor, sloni in osli!«

* * *

»Zakaj neki proslavljamo poroko s cvetovi pomaranč?«

»Zakaj! Da se že takrat začneš zavedati, da te bodo izžemali kot pomarančo.«

* * *

Učiteljica razlaga učencem, da se zemlja vrti okrog sonca.

Janezek vpraša: »Okoli česa se pa zemlja vrti ponoči, ko ni sonca?«

CENA 500.- LIR